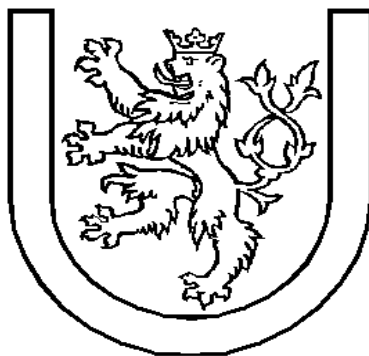

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Odvolací řízení

Zpracovala: Bc. Jana Sýkorová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Fastner

Plzeň 2013

Prohlášení o samostatnosti

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2013

.....
Jana Sýkorová

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Jindřichu Fastnerovi za odborné rady, cenné podněty a ochotnou pomoc při zpracování mé diplomové práce.

Seznam zkratek

TŘ	Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TP	Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
Úmluva	Evropská úmluva o lidských právech

Obsah

Úvod.....	1
1 Historie odvolacího řízení a opravných prostředků.....	3
2 Opravné prostředky.....	9
3 Principy opravného řízení.....	11
3. 1 Specifické principy.....	11
3. 1. 1 Revizní princip a princip vymezeného přezkoumání.....	11
3. 1. 2 Princip apelační a princip kasační.....	13
3. 1. 3 Účinek devolutivní a účinek suspenzivní.....	14
3. 1. 4 Beneficium cohaesionis.....	15
3. 1. 5 Zákaz reformationis in peius.....	16
3. 2 Obecné principy.....	17
4 Odvolací řízení de lege lata.....	20
4. 1 Odvolání.....	20
4. 1. 1 Důvody odvolání a jeho obsah.....	23
4. 2 Řízení u soudu prvního stupně.....	24
4. 2. 1 Rozsudek.....	26
4. 2. 2 Rozsudek vydaný soudem prvního stupně.....	29
4. 3 Řízení u odvolacího soudu.....	33
4. 3. 1 Příslušnost a pravomoc odvolacího soudu.....	34
4. 3. 2 Veřejné zasedání.....	35
4. 3. 3 Neveřejné zasedání.....	39
4. 4 Řízení u soudu prvního stupně po vrácení věci.....	40
5 Další opravné prostředky.....	42
5. 1 Řádné opravné prostředky.....	42
5. 1. 1 Stížnost.....	42
5. 1. 2 Odpor.....	44
5. 2 Mimořádné opravné prostředky.....	45
5. 2. 1 Dovolání.....	46
5. 2. 2 Obnova řízení.....	48
5. 2. 3 Stížnost pro porušení zákona.....	50
6 Komparace se zahraniční úpravou.....	53
6. 1 Odvolací řízení dle slovenského právního řádu.....	53

7 Úvahy de lege ferenda	55
Závěr.....	58
Resume.....	60
Bibliografie	62

Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat odvolacím řízením dle platného českého práva. Odvolací řízení je jedním z důležitých institutů v celém trestním řízení a významný prostředek na uplatnění práva na spravedlivý proces, kdy má obviněný větší možnost domáhat se svých zákonných práv v rámci přezkumu rozhodnutí vydané soudem prvního stupně. Další důležitou charakteristikou odvolacího řízení je kontrola soudů prvního stupně v oblasti jejich rozhodování ve věci. Posledním důležitým pilířem, který se týká odvolacího řízení, je jeho podstatný význam v demokratickém právním státě.

V rámci první kapitoly diplomové práce provedu mírný exkurz do historie odvolacího řízení, neboť si myslím, že historie je důležitým pojítkem se současností. TŘ prošel řadou rekodifikací a novel než našel podobu jakou má dnes. Nejvýznamnější novela současného pojetí TŘ je datována z roku 2002, která přinesla velký obrat v rámci použití apelačního a kasačního principu. Velká novela nebo někdy označována jako „rekodifikace“ TŘ upřednostnila v odvolacím řízení princip apelační s prvky principu kasačního, což do té doby nebylo.

Dále se pokusím ve svých následujících kapitolách přiblížit další specifické principy odvolacího řízení a dotknu se problematiky řádných a mimořádných opravných prostředků. Rozsáhlou čtvrtou kapitolu mé práce věnuji odvolacímu řízení *de lege lata* a uplatnění principu apelace a kasace na jednotlivá ustanovení v platném TŘ v oblasti odvolání. Dále se pokusím nastínit vliv „Velké novely“ platného TŘ na jednotlivá ustanovení v odvolacím řízení.

Nezbytnou součástí mé diplomové práci bude stručný nástin a komparace českého odvolacího řízení se slovenskou právní úpravou, neboť z historického hlediska jsou tyto dva právní řády velice podobné. Rozdíly, které budu v rámci této kapitoly popisovat, spočívají v uplatnění principů kasace a apelace a ve lhůtě podání odvolání oprávněnou osobou.

Při psaní mé práce použiji veškerou dostupnou literaturu k tématu odvolacího řízení; od jednotlivých právních předpisů, přes judikaturu, odborných článků v časopisech až po použití literárních a vědeckých děl napsaných předními odborníky na trestní právo.

V poslední části mé práce se budu zabývat úvahami, de lege ferenda, které by měly být součástí každé kvalifikované práce.

V rámci výuky trestního práva na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni jsem poznala, že mě problematika celého trestního práva velmi zajímá a i do budoucna bych se tomuto odvětví práva chtěla věnovat.

1 Historie odvolacího řízení a opravných prostředků

V rámci kapitoly Historie odvolacího řízení a opravných prostředků popisují období od feudálního zřízení státu, neboť právě od tohoto období vrcholného středověku lze ve společenských vztazích identifikovat počáteční charakteristické rysy moderního trestního práva. Samozřejmě určitý způsob odvolacího řízení lze nalézt také v právu římském, což odvozuji od staré římské právní zásady „*Damnae qui potest, is absolvendi quoque potestatem habet*“¹, tj. kdo může soudit, má také pravomoc osvobodit. Tento druh řízení však je od současné podoby značně vzdálen, a proto se zabývám odvolacím řízením až od dob vrcholného středověku.

V období feudalismu se ještě nerozlišovalo řízení na trestní a civilní, nebylo tomu tak pochopitelně ani u opravných prostředků. Dnešní dělení opravných prostředků na opravné prostředky řádné a mimořádné bude od dob lenních vztahů ještě předmětem dlouhého právního vývoje.

V raně feudálním státě mělo odvolací řízení v zásadě svobodnou iniciativu. Soudní moc zabezpečoval tzv. knížecí soud v čele s panovníkem, který rozhodoval, zda a v jakém rozsahu tresty udělí. Pouze panovník měl právo rozhodnout, zda žádosti o přezkum dřívějšího rozhodnutí udělí. Z dnešního pohledu lze tento právní institut označit za autoremeduru, tj. dle definice² „(z lat. *remederi* – „zhojit“) *zvláštní způsob vyřízení opravného prostředku v řízení, kdy o zrušení nebo změně rozhodnutí rozhoduje sám orgán, který vydal původní napadené rozhodnutí*“. V té době se ovšem nejednalo o žádný druh opravného prostředku, panovník jen změnil své rozhodnutí. Mohl udělit milost, či vyměřit peněžitý trest za to, že odsouzený nešel do vězení. Při tomto svém rozhodnutí nebyl ničím vázán.

Poprvé se opravný prostředek – odvolání objevuje až v právu městském, a to v období feudalismu. V tomto období postupně přechází moc soudní z panovníka na šlechtu. V této době bylo nutné po podání opravného prostředku zaplatit poplatek.

¹KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 25.

²cit.: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Autoremedura>; ke dni 1. 2. 2013

Plný rozvoj šlechtické soudcovské moci nastal ve 14. stol., kdy šlechta nebyla již odpovědná panovníkovi. Soudy byly přejmenovány na soudy zemské, a těmto soudům podléhal i panovník. K zemským soudům nebyl přípustný opravný prostředek. Mohl se napadnout pouze výrok soudce nebo se mohly strany domluvit na smíru či narovnání.

Až v polovině 16. stol. Ferdinand I. zřídil tzv. apelační soudy, které měly sloužit výhradně k odvolání. „*Šlo o soudní orgán složený pouze ze soudců z povolání v čele s prezidentem, který rozhodoval o otázkách důležitých (př. o odvolání proti uvalení vazby), tak i o otázkách viny a trestu.*“³ U apelačních soudů převládala zásada písemnosti. Rozhodnutí, které mohl apelační soud učinit, byly tři: rozhodnutí jiných soudů mohl zrušit nebo potvrdit, či ho mohl apelační soud změnit. Princip kasační, tj. vrácení rozhodnutí soudu nižšího stupně k přepracování, nenašel ve své době velké uplatnění.

Skutečná renesance opravných prostředků nastala v průběhu 17. stol., kdy byla v soudním systému vytvořena dvojinstančnost a někde dokonce i trojinstančnost soudů. Jako opravný prostředek sloužila tzv. revize, kterou bylo možné napadnout dřívější rozhodnutí soudů. Příslušným orgánem ve věci rozhodování o revizích byla ustanovena česká dvorská kancelář.

Na konci 18. stol. byl zaveden druhý apelační soud, který sídlil v Brně. V rámci soudní soustavy došlo k institucionálnímu oddělení řízení trestního a civilního, což bylo umožněno především díky vydání nového trestního řádu Josefa II.

K oddělení opravných prostředků na řádné a mimořádné došlo až v rakouském trestním právu v 19. století. Mezi řádné opravné prostředky v té době patřilo odvolání a zmateční stížnost a mezi mimořádné se řadila obnova řízení a zmateční stížnost pro zachování zákona. Řádnými opravnými prostředky se napadalo nepravomocné rozhodnutí a mimořádnými opravnými prostředky se napadalo rozhodnutí již pravomocné.

³ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 37.

Odvolání bylo přípustné pouze co do výroku o trestu. V té době řízení o odvolání bylo neveřejné, podléhalo zásadě písemnosti a byla zde možnost vyloučit z řízení strany. Soud druhé instance nebo-li odvolací soud měl dvě možnosti, jak o odvolání rozhodne. První byla možnost odvolání zamítnout a druhá směřovala ke zrušení rozhodnutí a nápravě rozhodnutím samotného odvolacího soudu. Přičemž odvolací soud byl při svém rozhodnutí vázán „*skutkovým zjištěním i právní kvalifikací přezkoumávaného rozsudku*“⁴.

Dalším řádným opravným prostředkem byla zmateční stížnost, jak je již uvedeno výše. Zmateční stížností se napadala zákonná stránka rozhodnutí, tj. zda – li rozhodnutí odporovalo zákonu či bylo dokonce protizákonné. Rozhodoval o ní kasační soud a mohla se podat ve lhůtě tří dnů. Důvody pro podání zmateční stížnosti byly taxativně stanoveny v zákoně a musely být vždy přesně formulovány. Zde se poprvé začal uplatňovat princip zákazu reformace in peius, tedy zákaz změny k horšímu.

Trestním řádem č. 119/1873 Sb. byl poprvé upraven mimořádný opravný prostředek tzv. zmateční stížnost pro zachování zákona (k tomu ustanovení § 343 cit. zákona: „*Proti rozsudkům porotním užiti lze dvojího prostředku opravného, stížnosti zmatečné a odvolání*“). Její hlavní význam byl v přezkumu, zda se správně použilo trestní právo či se mělo počít právo jiné. Podával jí pouze generální prokurátor ze své vlastní iniciativy nebo jí musel podat na pokyn tehdejšího ministra spravedlnosti. Zmateční stížnost pro zachování zákona nepodléhala žádné lhůtě.

Posledním opravným prostředkem v té době byla obnova řízení (cit. ustanovení § 352 uvedeného zákona: „*Bylo-li řízení trestní proti jisté osobě před hlavním přelíčením skončeno zastavením, odvržením obžaloby nebo upuštěním od ní, a navrhne-li státní zástupce nebo soukromý žalobník, aby bylo obnoveno, tedy se může tomuto návrhu místo dáti jen tehda, když skutek z příčiny promlčení nepřestal posud býti trestuhodným, a přivedou se nové průvody, ježto se vidí býti k usvědčení obviněného příhodné.*“). Obnova řízení se mohla podat ve prospěch či neprospěch obžalovaného. Bylo vždy nutné to přesně specifikovat. Důvody pro podání byly stanoveny tehdejším trestním řádem. Tzv. obnovené řízení začínalo znova v řízení přípravném. Přičemž, pokud

⁴ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 38 - 39.

se obnova podávala ve prospěch obžalovaného, tak zde platil zákaz principu reformace in peius. Obžalovaný nemohl dostat vyšší trest, než za který byl již odsouzen.

Od roku 1873 proběhla rozsáhlá novelizace (prakticky šlo o reformu) opravných prostředků tehdejšího trestního řádu, která vyústila v roce 1950, kdy byl vydán nový trestní řád, respektive zákon č. 87/1950 Sb., trestní řád, ten zakotvil institut odvolání jako opravný prostředek proti všem rozsudkům (cit. ustanovení § 172 odst. 1 uvedeného zákona: „*Opravným prostředkem proti rozsudku je odvolání.*“). Na jeho základě bylo možné napadnout výroky skutkové i právní. V této době, tedy v poválečném Československu, se v odvolacím řízení uplatňoval revizní princip a upřednostňovala se zásada apelační. Nedílnou součástí řízení byl princip zákaz reformace in peius a beneficium cohaesionis, o odvolání vždy rozhodoval věcně nadřízený soud (proti odvolání okresních soudů rozhodoval krajský soud a proti odvolání státního soudu rozhodoval Nejvyšší soud). Odvolání mohl podat prokurátor nebo obviněný a lhůta činila tři dny ode dne oznámení rozsudku.

V novém trestním řádu z roku 1950 byl upraven nový opravný prostředek; stížnost. Stížnost se zařazovala mezi řádné opravné prostředky „*proti usnesení státního a okresního prokurátora a státního a okresního soudu, pokud to ovšem u konkrétního usnesení zákon připouštěl.*“⁵ U stížnosti byla povolena autoremedura nebo o ní rozhodoval nadřízený orgán. Pokud o stížnosti rozhodoval nadřízený orgán, uplatňoval zásadu apelační i kasační.

Jako mimořádný opravný prostředek v trestním řádu z roku 1950 byly ponechány stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. Obě se mohly podávat pouze proti již pravomocnému rozsudku. „*Stížnost pro porušení zákona mohl podat pouze generální prokurátor u Nejvyššího soudu proti pravomocnému rozhodnutí prokurátora nebo soudu.*“⁶ Obnova řízení mohla být podána pouze tehdy, když vyšly najevo nové skutečnosti, které dosud soudu nebyly známy nebo pokud se prokurátor dopustil trestného činu, přestupku či bylo proti němu zahájeno disciplinární řízení, kdy tyto činy

⁵ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 43.

⁶ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 43.

mohly ovlivnit vydané rozhodnutí. Obnova řízení mohla být podána ve prospěch i v neprospěch obviněného.

V letech 1956 a 1961 proběhly další novely trestního řádu, ve kterých byly mimořádné opravné prostředky (stížnost, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení) více specifikovány a princip apelační byl nahrazen principem kasačním. Stížnost pro porušení zákona mohl oproti té samé stížnosti z trestního řádu z roku 1950 podat i předseda Nejvyššího soudu. Předseda Nejvyššího soudu mohl stížnost pro porušení zákona podat proti všem rozhodnutím soudů. Další specifikum této stížnosti bylo, že se nově mohla podávat pouze proti některé z částí rozhodnutí, které směřovalo proti osobě napadené tímto rozhodnutím. Některé změny se týkaly i mimořádného opravného prostředku zvaného obnova řízení. Obnova řízení byla oproti trestnímu řádu z roku 1950 rozšířena o možnost „*podat návrh i na věci, v nichž trestní stíhání bylo zastaveno usnesením prokurátora a kdy o návrhu rozhodoval soud, který by byl příslušný rozhodovat o obžalobě, a to podle předpisů o věcné a místní příslušnosti.*“⁷ Důvody pro povolení podání opravného prostředku obnovy řízení byly stejné jako v trestním řádu z roku 1950. Aby mohla být povolena obnova řízení, musely se vyskytnout takové nové skutečnosti či nové důkazy, které nebyly soudu dříve známy, či soudce nebo prokurátor porušil řízení svým trestním činem. Taktéž jako v trestním řádu z roku 1950 mohla být obnova řízení podána ve prospěch či v neprospěch obviněného. Trestní řád upravoval podmínky, za jakých se ve prospěch či v neprospěch obviněného mohla obnova řízení podat.

V TŘ se odvolání stalo jedním z nedůležitějších opravných prostředků a neoddělitelnou součástí trestního řízení. Na základě tohoto zákona jsou nově garantována taková práva, která do té doby nemohla být vůbec uplatňována. Koncepce TŘ vychází již z demokratických principů státu a práv občanů. Lhůta pro podání odvolání byla stanovena na osm dní a běží od doručení rozsudku procesní straně. Dále bylo možné uplatnit právo na vzdání se odvolání či vzetí odvolání zpět.

TŘ z roku 1961 platí dodnes, i když byl za období přesahující 50 let mnohokrát novelizován (konkrétně 115x), což bylo způsobeno postupným kulturním, sociálním,

⁷ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 45.

politickým a ekonomickým rozvojem země. Zatímco do roku 1989 byl novelizován TŘ 12x, a to vč. vydání dvou úplných znění zákona, od roku 1990 je novelizován pravidelně, což souvisí i s přijetím jiných právních předpisů, které vyžadují nutnost přijetí technických novel TŘ. Jednotlivé principy, jakými jsou princip revizní, apelační a kasační, účinek devolutivní a suspenzivní, beneficium cohaesionis a zákaz reformace in peius však zůstaly zachovány do současné podoby TŘ.

Velká novela TŘ (č. 265/2001 Sb.) z roku 2002 v oblasti odvolacího řízení a trestního práva zásadně změnila jednotlivé ustanovení současné právní úpravy, což v oblasti odvolacího řízení znamenalo především posílení principu kasace.

2 Opravné prostředky

Právní teorie nedisponuje obecnou definicí opravných prostředků, proto je možné se setkat s jejich rozličnou interpretací. Například autorka odborné publikace Trestní právo procesní (2006) Prof. JUDr. Dagmar Císařová definuje opravný prostředek jako procesní úkon strany trestního řízení nebo jiné oprávněné osoby, jehož podáním zákon umožňuje domáhat se přezkoumání rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení zpravidla orgánem vyššího stupně.

Obecně lze konstatovat, že jednotlivé druhy opravných prostředků, ať řádných či mimořádných, slouží k zajištění práva na spravedlivý proces. Právo na spravedlivý proces je zakotveno v čl. 81 a 82 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, dále v Evropské úmluvě o lidských právech. „Článek 6 Úmluvy: Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem.“⁸ Opravné prostředky se uplatňují k přezkumu pravomocných i nepravomocných rozhodnutí vydaných OČTŘ. Základní princip těchto opravných prostředků spočívá v přezkumu nesprávnosti rozhodnutí vyšším stupněm OČTŘ. Tato nesprávnost je spatřována ve vadách skutkových („*error in facto*“), ve vadách právních („*error in iure*“) a ve vadách procesního postupu („*error in procedendo*“). Vada skutková může být napadena námitkou a OČTŘ vyššího stupně má povinnost jí přezkoumat v tom případě, kdy soud nebo jiný OČTŘ „*nesprávně či nedostatečně zjistil skutkový stav věci, na němž založil své napadené rozhodnutí.*“⁹ Jestliže OČTŘ posoudil skutkový stav věci správně, ale současně nekvalifikoval tento stav dle příslušných ustanovení TŘ, mluvíme o vadách právních. Vady při porušení procesních předpisů OČTŘ, které jsou stanovené TŘ, a kterými se měly tyto OČTŘ řídit, jsou označovány jako vady procesního postupu.

Současná právní úprava, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, v platném znění, taxativně vyjmenovává opravné prostředky, přičemž je dělí na řádné a mimořádné.

⁸HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde, 2003. s. 137.

⁹CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav, GRIVKA, Tomáš, KLOUČKOVÁ, Světlana, MANDÁK, Václav, PŮRY, František, REPÍK, Bohumil, RUŽEK, Antonín. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. s. 503.

Mezi řádné opravné prostředky řadí TŘ odvolání, stížnost a odpor. Odvolání mohou podat procesní strany proti rozsudku soudu prvního stupně. Stížnost směřuje proti usnesení všech OČTŘ, v některých případech pouze tam, kde to zákon výslovně stanoví. Odpor je jediným opravným prostředkem svého druhu (*sui generis*), pouze zruší trestní příkaz a nařídí hlavní líčení. Souhrnně se řádné opravné prostředky podávají proti nepravomocným rozhodnutím.

Mezi mimořádné opravné prostředky řadí TŘ obnovu řízení, dovolání a stížnost pro porušení zákona. Mimořádné opravné prostředky se podávají proti již pravomocným rozhodnutím a usnesením. Obnova řízení napravuje vady, které byly zjištěny až po právní moci rozhodnutí. Upravuje tedy již pravomocné rozhodnutí. Dovolání upravuje právní vady pravomocného rozhodnutí. Poslední mimořádný opravný prostředek, stížnost pro porušení zákona, může podat podnět k přezkumu pouze ministr spravedlnosti.

Novela TŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb. zásadně změnila možnost podání opravných prostředků. Vymezila zejména nutný obsah opravných prostředků tak, aby přezkoumávající orgán měl k dispozici všechny podstatné podklady pro přezkum rozhodnutí. Zákon přesně vymezuje rozhodnutí, proti kterému je opravný prostředek směřován.

Podrobněji se budu druhy opravných prostředků zabývat v následujících kapitolách mé diplomové práce.

3 Principy opravného řízení

V opravném řízení dochází k aplikaci modifikovaných principů, které lze dle právní teorie trestního práva rozdělit na principy obecné a specifické. Blíže k jednotlivým druhům specifických a obecných principů viz níže. Jejich základní význam spočívá ve vytyčení cíle opravného řízení, charakterizují jeho celkovou podstatu a jsou nosnými pravidly, na nichž je vytvořena konstrukce celého řízení. Kontrolují jeho zákonnost, jsou důležitými interpretačními pravidly a mají zásadní legislativní význam, neboť na individuálních principech jsou postaveny jednotlivé opravné prostředky.

3. 1 Specifické principy

V rámci opravného řízení jsou uplatňovány následující specifické principy: revizní princip, princip vymezeného přezkoumání, princip apelační a kasační, účinek devolutivní a suspenzivní, princip Beneficium cohaesionis a princip reformationis in peius.

3. 1. 1 Revizní princip a princip vymezeného přezkoumání

Princip vymezeného přezkoumání se posuzuje z hlediska přezkoumání původního rozhodnutí v prvoinstančním řízení. Může jít o přezkum celého původního rozhodnutí nebo pouze jeho části. Charakteristickým prvkem tohoto principu je, že se přezkoumávání provádí jen v rozsahu a z důvodu uvedeném v opravném prostředku.

V protipólu k principu vymezeného přezkoumání stojí revizní princip, který znamená, že OČTŘ druhého stupně musí (ex offio) přezkoumat napadené rozhodnutí jako celek. Přezkoumávají se všechny výroky napadeného rozhodnutí, proti kterým by mohl být podán opravný prostředek. Výroky se posuzují jak z hlediska možných právních vad, tak i vad skutkových. Přezkumu podléhá také celé řízení, které předcházelo řízení v druhém stupni, zejména zda se v řízení postupovalo podle správných ustanovení TŘ.

Jako je princip vymezeného přezkoumání rozdělen na přezkum celého nebo části rozhodnutí, je tomu tak i u principu revizního. V případě celého přezkumu u revizního principu podléhají přezkoumávání všechna rozhodnutí u osob i v případě, kdy byl opravný prostředek podán jen proti rozhodnutím některé z nich. Částečný přezkum znamená přezkoumávání rozhodnutí pouze u té osoby, proti které byl opravný prostředek podán.

Částečný revizní princip je uplatňován pouze u stížnosti, z důvodu její krátké lhůty pro podání – ze zákona tři dny – ustanovení § 143 TŘ.

U obnovy řízení se revizní princip neaplikuje. Ve smyslu ustanovení § 278 odst. 1 TŘ: *„Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.“* Interpretací zákonného vymezení obnovy řízení lze dospět k závěru, že se rozhodnutí nepřezkoumává ve věci samé (tzv. meritum rozhodnutí), ale pouze zda existují takové předpoklady pro nové řízení ve věci. Proto nelze aplikovat revizní princip.

Odpor, jako řádný opravný prostředek, také nepodléhá reviznímu principu. Odpor dle ustanovení § 314g odst. 2 TŘ *„ruší trestní příkaz a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení“*. Tzn., že odpor zruší trestní příkaz, aniž by se přezkoumal, nemusí být ani odůvodněn. U ostatních řádných a mimořádných opravných prostředků se revizní princip používá.

V revizním principu můžeme z hlediska opravného řízení spatřovat výhody i nevýhody. Mezi jednoznačné výhody patří *„odstranění všech vad napadeného rozhodnutí“¹⁰*, tak

¹⁰CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav, GŘIVKA, Tomáš, KLOUČKOVÁ, Světlana, MANDÁK, Václav, PŮRY, František, REPÍK, Bohumil, RUŽEK, Antonín. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. s. 511.

i kontrola řízení, které předcházelo řízení přezkumnému. Nevýhodou je jednoznačně větší zátěž u těch orgánů, které přezkum provádí.

3. 1. 2 Princip apelační a princip kasační

Pokud přezkoumávající OČTŘ zjistí vady napadeného rozhodnutí, sám vady odstraní a vynese nové rozhodnutí. Tento postup je možné označit za apelační princip. V rámci tohoto řízení se uplatní zásada hospodárnosti a rychlosti řízení (viz podkapitola 3. 2 obecné principy). Uvedený princip má zabránit opakovanému rušení postupně vydaných rozhodnutí.

V protipólu je postaven princip kasační, ve kterém pokud přezkoumávající OČTŘ zjistí vady napadeného rozhodnutí, zruší jej a věc přikáže k projednání tomu OČTŘ, který v dané věci rozhodl v prvním stupni.

Opravné řízení je postaveno na kombinaci těchto dvou principů. Použití jednoho z principů vždy záleží na tom, jaký opravný prostředek se podává.

Princip kasační s prvky apelace se uplatní u stížnosti. Soud vyššího stupně zde může, při méně zásadních vadách, rozhodnout o usnesení novém, aniž by bylo vyžadováno vrácení napadeného usnesení soudu nižšího stupně. Opět se zde uplatní zásada hospodárnosti a rychlosti řízení.

Princip apelační se zejména uplatňuje při použití řádného opravného prostředku – odvolání, tzn., že odvolací soud napadené rozhodnutí zruší a rozhodne ve věci sám, vydá sám nové rozhodnutí. Může se odchýlit od rozhodnutí, které vydal soud v prvním stupni. Pouze pokud se vyskytnou nedostatečná zjištění, které provedl soud prvního stupně a z tohoto důvodu by se muselo opět nařídit hlavní líčení nebo opakovat rozsáhlé dokazování, může odvolací soud věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a vydání nového rozhodnutí.

3. 1. 3 Účinek devolutivní a účinek suspenzivní

Devolutivní účinek znamená, že o opravném prostředku může buď rozhodnout ten OČTŘ, který rozhodoval v prvním stupni řízení nebo rozhodne jiný OČTŘ, zpravidla vyššího stupně. Opravný prostředek může, ale i nemusí mít devolutivní účinek. Devolutivní účinek zajišťuje vyšší stupeň přezkoumání napadeného rozhodnutí. Z tohoto důvodu opravné prostředky, odvolání a stížnost, tento účinek mají.

Výjimku z devolutivního účinku tvoří tzv. autoremedura, kterou TŘ uvádí v ustanovení § 146 odst. 1 *„orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje, může jí sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení“*. Autoremedura tedy laicky znamená, že o podané stížnosti proti nesprávnému usnesení může rozhodnout ten OČTŘ, který napadené usnesení vydal. Musí být ovšem splněny zákonné podmínky, které jsou vymezeny v ustanovení § 146 TŘ. Pokud o stížnosti rozhodne OČTŘ, který vydal napadené usnesení, má řízení povahu prvoinstančního řízení, a proto je možné podat proti tomuto usnesení novou stížnost.

Krajský soud v Brně ve svém usnesení č. 7 To 417/2011 stanoví podmínku pro použití autoremedury v trestním řízení následovně: *„Možnost použití autoremedury podle § 146 odst. 1 trestního řádu je vázána na včasné podání opravného prostředku proti rozhodnutí, o kterém je v rámci autoremedury rozhodováno a dále, že se změna původního rozhodnutí nedotkne práv jiné strany trestního řízení. Pokud opravný prostředek není podán, nemůže soud ustanovení o autoremeduře použít.“*

Ostatní opravné prostředky devolutivní účinek nemají. U obnovy řízení se posuzuje skutkový stav věci, o dovolání a stížnosti pro porušení zákona rozhoduje Nejvyšší soud České republiky, který stojí v pomyslné hierarchii soudů České republiky nejvýše. Není tedy možné, aby o opravném prostředku rozhodl vyšší soud.

Opravné prostředky mohou mít také suspenzivní účinek, který znamená odklad výkonu rozhodnutí. Suspenzivní účinek se vyžaduje u těch opravných prostředků a v případě, že by byl výkonem rozhodnutí zmařen účel opravného prostředku *„nebo pokud*

by nepřiznání tohoto účinku znamenalo neodčinitelnou újmu¹¹. Pokud opravný prostředek nemá tento účinek, je možno napadené rozhodnutí vykonat, i když zatím není v právní moci. Některé opravné prostředky mají suspenzivní účinek, a to pouze v těch případech, ve kterých to stanoví zákon.

Např. usnesení o vzetí do vazby, proti kterému se podává stížnost. Dle ustanovení § 68 TŘ „Vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání“. Ve srovnání ustanovení § 74 odst. 2 TŘ „Odkladný účinek má pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby a stížnost stran proti rozhodnutí o případnutí peněžité záruky státu“ a ustanovení § 141 odst. 4 TŘ „Stížnost má odkladný účinek, jen kde to zákon výslovně stanoví“. Z výše uvedených ustanovení TŘ jasně vyplývá, že stížnost má odkladný účinek jen v zákoně stanovených případech.

Suspenzivní účinek TŘ přiznává stížnosti (ustanovení § 141 odst. 4 TŘ), odvolání (ustanovení § 245 odst. 2 TŘ s výjimkou ustanovení § 139 odst. 2 TŘ „odvolání podané jen poškozeným a odvolání podané jen zúčastněnou osobou nebrání tomu, aby ostatní části rozsudku nabyly právní moci a byly vykonány“) a obnově řízení (ustanovení § 282 odst. 3 TŘ o odkladném účinku může rozhodnout pouze soud). U mimořádných opravných prostředků, dovolání a stížnosti pro porušení zákona, může o odkladu výkonu rozhodnutí rozhodnout Nejvyšší soud České republiky a u stížnosti pro porušení zákona rozhodne o odkladném účinku ministr spravedlnosti dle ustanovení § 275 odst. 4 TŘ.

3. 1. 4 Beneficium cohaesionis

„Tato zásada spočívá v tom, že pokud je zjištěna skutečnost, která svědčí ve prospěch obžalovaného nebo jiné zúčastněné osoby, je zohledněna také při posuzování (dalšího) (spolu)obžalovaného nebo jiné zúčastněné osoby.“¹² Uplatňuje se u všech opravných prostředků řádných i mimořádných. Jedinou výjimku, kde se neuplatňuje, tvoří odpor.

¹¹ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 888.

¹²cit.: http://iuridictum.pecina.cz/w/Beneficium_cohaesionis; ke dni 4. 2. 2013

Tento princip je zakotven v ustanovení § 261 TR „*Prospívá-li důvod, z něhož rozhodl odvolací soud ve prospěch některého obžalovaného, také dalšímu spoluobžalovanému nebo zúčastněné osobě, rozhodne odvolací soud vždy též v jejich prospěch.*“ Toto ustanovení znamená, že pokud odvolací soud změnil rozhodnutí ve prospěch obžalovaného, učiní tak i u spoluobžalovaného a zúčastněné osoby. Přičemž platí, že důvod, který svědčí obžalovanému, svědčí i spoluobžalovanému a zúčastněné osobě.

Pro aplikaci principu *beneficium cohaesionis* musí být splněny následující tři podmínky. První je podání opravného prostředku, kterému bylo vyhověno, alespoň u jedné z osob. Další podmínkou je důvod, pro který bylo napadenému rozhodnutí vyhověno a tento důvod prospívá další osobě, vůči které opravný prostředek podán nebyl. Poslední podmínka zahrnuje, aby orgán vyššího stupně rozhodoval o všech osobách, aby tyto osoby nebyly z tzv. společného řízení vyloučeny.

Princip *beneficium cohaesionis* tedy znamená, že odvolací soud rozhodne ve prospěch osoby, při splnění výše vymezených podmínek, která odvolání ani nepodala. Uplatňuje se u všech opravných prostředků řádných i mimořádných.

3. 1. 5 Zákaz reformationis in peius

Zákaz *reformationis in peius* znamená zákaz změny k horšímu. Tento princip platí u všech opravných prostředků, ovšem u každého z nich v různé míře (dále viz níže). Zákaz *reformationis in peius* byl již zakotven v trestním řádu z roku 1873, ve kterém byl „*formulován tak, že novým soudním rozhodnutím nesmí být uložen trest přísnější, než byl uložen napadeným rozhodnutím při současném splnění podmínky, že opravný prostředek byl podán pouze ve prospěch obžalovaného*“¹³.

Odvolací soud na základě výše zmíněného principu nemůže rozhodnout v neprospěch osoby, která podala odvolání, nemůže jí udělit vyšší trest než je ten, který jí vyměřil soud v prvním stupni řízení. To ovšem neplatí u osoby, vůči níž podala jiná osoba opravný prostředek v její neprospěch. Odvolání v neprospěch obviněného,

¹³ VOČKA, V. *Problematika právní úpravy a trestněprocesní praxe principu zákazu reformace in peius*. Trestněprávní revue, 2007, č. 7. s. 202

resp. obžalovaného podává výhradně státní zástupce. V případě, že se v trestním řízení jedná o náhradu škody, může poškozený, který je stranou trestního řízení, podat odvolání v neprospěch obviněného, resp. obžalovaného pouze na výrok o náhradě škody. Ustanovení § 259 odst. 4 „V neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody“. Dále je tento princip obsažen v ustanovení § 264 odst. 2 „Byl-li napadený rozsudek zrušen jen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.“

Princip zákazu reformationis in peius neplatí u podání řádného opravného prostředku – odporu obviněným. Odpor obviněný podává proti „trestnímu příkazu“¹⁴, který má charakter odsuzujícího rozsudku. Soud poté trestní příkaz zruší a nařídí ve věci hlavní líčení. V hlavním líčení může soud vydat rozsudek o vyšším trestu než ten, který uložil samosoudce v trestním příkazu.

U obnovy řízení je tento princip částečně omezen. Uplatní se pouze v případě, pokud se obnova řízení vztahuje na výrok o trestu, dle ustanovení § 289 písmeno b: „Byla-li povolena obnova jen ve prospěch obviněného, nesmí mu být novým rozsudkem uložen trest přísnější, než jaký mu byl uložen původním rozsudkem.“

3. 2 Obecné principy

Obecné principy, taktéž zvané základní zásady, jsou charakteristické pro celé trestní řízení; tj. dle definice¹⁵ „(z angl. *criminal procedure*) zákonem upravený postup příslušných orgánů státu (tzv. orgánů činných v trestním řízení), jehož cílem je bez důvodných pochybností na základě řádně opatřených a provedených důkazů a při zachování zaručených práv dotčených osob zjistit, zda byl spáchán trestný čin, zjistit jeho pachatele, uložit mu spravedlivý trest nebo rozhodnout o potřebném ochranném

¹⁴Ustanovení § 314e odst. 1 TR: „Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení“.

¹⁵cit.: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trestn%C3%AD_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD, ke dni 5. 2. 2013

opatření“, a jsou zakotveny v části první, hlavě první, ustanovení § 2 TŘ narozdíl od zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, ve kterém jsou jednotlivé zásady rozmělněny v celém právním předpise a celá řada základních zásad pro tuto oblast práva zde definována vůbec není.

Definici základních zásad uvedl Jiří Jelínek ve své publikaci *Trestní právo procesní: „Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení“*¹⁶. Uplatňují se v celém procesu trestního řízení, ovšem nemusí se v celém procesu uplatňovat ve stejné rozsahu. Typickým příkladem je zásada obžalovací, která se neuplatní v přípravném řízení, ale až v řízení před soudem.

V opravném řízení se používají všechny základní zásady taxativně vyjmenované v ustanovení § 2 TŘ, některé jen v omezené míře. Mezi příznačné zásady opravného řízení patří např. zásada zajištění **práva na obhajobu**; ustanovení § 2 odst. 13 TŘ: *„Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plně uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.“* Tato zásada je charakteristická zejména u odvolání. Předseda senátu ustanoví obžalovanému obhájce, pokud si ho sám nezvolí za účelem odůvodnění odvolání nebo samotném obhajování v odvolacím řízení (§ 251 odst. 2 věta druhá TŘ). Dalším opravným prostředkem, kde se tato zásada uplatní je dovolání. Dovolání může podat obviněný pouze prostřednictvím svého obhájce (§ 265d odst. 2 TŘ).

Další typickou zásadou pro opravné řízení je zásada **presumpce nevin**y; ustanovení § 2 odst. 2 TŘ: *„Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“* Vyplývá z ústavněprávního charakteru, zakotvuje základní právo na spravedlivý proces, které se řadí mezi základní lidská práva a objevuje se v jednotlivých ustanoveních Úmluvy a ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Základní rozhraní, kdy se již tato zásada neuplatňuje, je vydání odsuzujícího rozsudku o vině soudem prvního stupně.

¹⁶JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. s. 523.

V opravném řízení se dále uplatní zásady **veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti**, které spolu výhradně souvisí.

4 Odvolací řízení de lege lata

4.1 Odvolání

„Odvolání má povahu dispozitivního procesního úkonu učiněného osobou k tomu oprávněnou trestním řádem, a jeho účinným podáním se zahajuje odvolací řízení.“¹⁷

Odvolání a řízení o něm je definováno v ustanovení § 245 a násl. TŘ následovně:

„Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání.“ Odvolání je nejvýznamnějším a nejvíce používaným opravným prostředkem proti nepravomocnému rozsudku. V rámci opravných prostředků má specifické a výjimečné postavení, které spočívá: *„Toto zvláště a výjimečné postavení odvolání je dáno nejen tím, že se jím napadá ještě nepravomocné rozhodnutí, ale hlavně tím, že předmětem jeho napadení, a v jeho důsledku i přezkoumání, je rozsudek soudu prvního stupně, který není jen výsledkem, bilancí, shrnutím soudního projednávání, ale celého řízení ve věci.“¹⁸* Pro odvolání jsou typické účinky devolutivní, suspenzivní a je postaveno na apelačním principu s prvky principu kasačního.

Z výše zmíněné definice vyplývá, že odvolání je možné podat pouze proti nepravomocnému výroku v rozsudku, vydanému soudem prvního stupně. V zákoně je vymezen okruh subjektů, které jsou k podání odvolání aktivně legitimovány. Jsou jimi nejen *„strany trestního řízení“¹⁹*, ale i osoby vymezené v ustanovení § 246 odst. 1 TŘ, tzv. *„oprávněné osoby“²⁰*. Osoby vyplývající z ustanovení § 246 odst. 1 TŘ podávají odvolání vždy ve prospěch obžalovaného. Dále mohou

¹⁷PÚRY, F. SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2005, č. 5.*

¹⁸LANGER, Petr. *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? Trestněprávní revue, 2007, č. 5.*

¹⁹Ustanovení § 12 odst. 6 TŘ: *„Stranou se rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce; stejné postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek.“*

²⁰Ustanovení § 246 odst. 1 TŘ:

„Rozsudek může odvoláním napadnout

- a) státní zástupce pro nesprávnost kteréhokoli výroku,*
- b) obžalovaný pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká,*
- c) zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabránění věci,*
- d) poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení.“*

napadnout odvolání ve prospěch obžalovaného příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. Státní zástupce ve prospěch obžalovaného může podat odvolání i proti jeho vůli. Taktéž, pokud obžalovaný pozbyl způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost byla omezena, může podat v jeho prospěch a proti jeho vůli odvolání jeho zákonný zástupce a jeho obhájce (ustanovení § 247 odst. 2 TŘ).

Osoby vymezené v ustanovení § 247 odst. 2 TŘ podávají odvolání vlastním jménem. Z toho vyplývá, že mají své samostatné odvolací právo vedle odvolacího práva obžalovaného. Odvolání proti rozsudku, který vydal soud prvního stupně, mohou podat oprávněné osoby vedle obžalovaného. Osoby, které jsou v zastoupení obžalovaného, podávají odvolání jeho jménem.

V neprospěch obžalovaného mohou podat odvolání pouze státní zástupce a osoba poškozená. „*Jde o důsledek zvláštního postavení státního zástupce jako procesní strany se širokými oprávněními domáhat se přezkoumání rozsudku v odvolacím řízení ve prospěch i v neprospěch obžalovaného.*“²¹ Navíc osoba poškozená může podat odvolání v neprospěch obžalovaného jen v případě, pokud uplatnila nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení (ustanovení § 247 odst. 1 TŘ). Jiné osoby nemohou podat odvolání v neprospěch obžalovaného, pokud by tak učinili, tak má soud povinnost takovéto odvolání zamítnout. V případě, že státní zástupce neuvede, zda odvolání podává ve prospěch či v neprospěch obžalovaného, předseda senátu soudu prvního stupně je povinen jej na tuto skutečnost upozornit.

K tomu můžeme uvést judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 To 27/89: „*Odvolání manželky obžalovaného, které je podáno výlučně v neprospěch obžalovaného, zamítne odvolací soud podle § 253 odst. 1 tr. ř. jako odvolání podané neoprávněnou osobou.*“

Po velké novele TŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb., se do popředí začíná dostávat zásada dispoziční na úkor principu revizního, který se do této doby převážně uplatňoval. Na základě zásady dispoziční je na samotných stranách jak budou nakládat s řízením,

²¹ PŮRY, F. SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2005, č. 5.*

zda podají odvolání či nikoliv. Prosazení této zásady přineslo nutnost změny dosavadní legislativy, což si vyžádalo přesné stanovení důvodů pro podání odvolání. V rámci revizního principu, strany a jejich zástupci nedostatečně odůvodňovali svá podaná odvolání, neboť soud nebyl odůvodněním vázán. Tento princip vedl k dlouhým průtahům řízení. Přijaté změny zvýšily hospodárnost a efektivitu řízení.

Dále je v odvolání uplatňován princip zákazu reformationis in peius, tedy zákaz změny k horšímu. V případě, že odvolání podává obžalovaný či se odvolání podává v jeho prospěch, platí zde naprostý zákaz principu zákazu reformationis in peius. Odvolací soud nemůže obžalovanému zpřísnit vymezený trest soudem prvního stupně. *„Rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu se zákonem, i když jím došlo z podnětu odvolání obviněného ke zrušení napadeného rozsudku soudu prvního stupně a k vrácení věci státnímu zástupci k došetření, jestliže by další řízení mělo vést jen k vydání rozhodnutí, kterým by byl porušen zákaz reformationis in peius.“*²²

K tomu dovodil Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 11 Tdo 1158/ 2005 následující výkladové stanovisko: *„Zákaz změny k horšímu ve smyslu § 259 odst. 4 tr. ř. nebrání odvolacímu soudu v tom, aby z podnětu odvolání podaného výlučně ve prospěch obžalovaného doplnil ve výroku svého rozsudku (§ 259 odst. 3 tr. ř.) popis rozhodných skutkových zjištění tak, aby v něm byly obsaženy též skutečnosti vyjadřující zákonem požadované znaky skutkové podstaty toho trestného činu, jímž byl obžalovaný uznán vinným již rozsudkem soudu prvního stupně, které soud prvního stupně sice vzal za prokázané, avšak výslovně je neuvedl ve výrokové části rozsudku. Jestliže se v takovém případě doplnění popisu skutku neprojeví zpřísněním jeho právní kvalifikace, zvětšením rozsahu a závažnosti následků apod., pak se tím nijak nezhoršuje postavení obviněného.“*

Lhůta pro podání odvolání je stanovena zákonem na osm dní a počíná běžet od doručení opisu rozsudku (ustanovení § 248 odst. 1 TR). Odvolání se podává k tomu soudu, který rozsudek vydal v prvním stupni. Rozsudek se doručuje do vlastních rukou všem osobám, které jsou zúčastněny na řízení, respektive osobám přímo dotčenými jednotlivými výroky v rozsudku. Též obhájcům, zákonným zástupcům či zmocněncům. JUDr. František Púry ve svém článku Poznámky k rozhodování odvolacího soudu

²² Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tz 57 / 98.

v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu doplňuje, že u odvolání na rozdíl od dovolání a stížnosti porušení zákona TŘ nevyklučuje možnost odvolání výjimečně doplnit po uplynutí zákonem stanovených lhůt. Existence této možnosti vychází z většího rozsahu dokazování než je zákonem stanovená možnost dokazování u mimořádných opravných prostředků. Ustanovení § 249 odst. 3 TŘ: „*Odvolání lze opřít o nové skutečnosti a důkazy.*“

V odvolání by mělo být přesně vymezeno, proti kterým výrokům v rozsudku se osoba oprávněná podat odvolání odvolává a jaké jsou vady rozsudku či celého řízení, které vydání rozsudku předcházelo. Jeden z předních advokátů JUDr. Václav Mandák, CSc. uvádí ve svém článku: Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech (Bulletin advokacie 6 - 7/2000), že povinnost odůvodnit odvolání nutí odvolatele, aby si sám své důvody s nespokojeností rozsudku ujasnil. Práva na odvolání je možné se vzdát, nejdříve je tomu tak až po vyhlášení rozsudku, neboť i zde platí zásada, že se nikdo nemůže vzdát svého práva do budoucna. Podané odvolání je také možné vzít zpět, a to výslovným prohlášením osoby, která odvolání podala. Pokud je podáno odvolání ve prospěch obžalovaného, může být vzato zpět pouze výslovným prohlášením obžalovaného. Výjimku tvoří státní zástupce, který odvolání podané ve prospěch obžalovaného může vzít zpět bez jeho souhlasu. Obžalovaný má pak právo na novou lhůtu k podání nového odvolání od okamžiku, kdy mu přijde vyrozumění od soudu o zpětvzetí odvolání (ustanovení § 250 TŘ).

4. 1. 1 Důvody odvolání a jeho obsah

V ustanovení § 246 odst. 1 TŘ jsou vyčleněny obecné důvody pro podání odvolání, a to zejména pro nesprávnost výroku napadeného rozsudku. Nesprávnost výroku je spatřována jak ve zjištění skutkových vad rozsudku, tak i ve vadách právních. Rozsudek by měl odpovídat zákonným požadavkům postaveným na ustanovení § 2 odst. 5 a 6 TŘ. V odstavci 5 výše zmíněného ustanovení je definována „*zásada objektivní pravdy*“²³ a v odstavci 6 „*zásada volného hodnocení důkazů*“²⁴. Tyto zásady

²³Ustanovení § 2 odst. 5 TŘ: „*OČTŘ postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí*“.

²⁴Ustanovení § 2 odst. 6 TŘ: „*OČTŘ hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu*“.

jsou nezbytné pro hodnocení skutkových vad. Tyto vady mohou být buď nesprávné (zjištěná skutečnost je v rozporu s přesným hodnocením důkazů), nejasné (není zřejmé, jaké důkazy soud použil) nebo neúplné (popis skutku neobsahuje důležitou okolnost, která nebyla pro vypracování rozsudku zjištěna). Další vady, na základě kterých může být rozsudek napaden odvoláním, jsou vady právní, ať hmotněprávní (OČTŘ porušily či nesprávně použily trestní zákon) či procesněprávní (neúplnost a nesrozumitelnost rozsudku).

Ustanovení § 246 odst. 2 TŘ: *„Osoba oprávněná napadat rozsudek pro nesprávnost některého jeho výroku může jej napadat také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.“* Z výše uvedeného ustanovení vyplývají další důvody pro možnost podání odvolání odvolatelem. Oprávněná osoba smí podat odvolání z důvodu neexistence výroku v rozsudku a je z něj patrné porušení ustanovení předcházejícímu rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.

Pokud osoba podává odvolání, musí být řádně odůvodněno a přesně určeno, proti jakým výrokům je mířeno, kde jsou spatřovány vady napadeného rozsudku či řízení, které předcházelo vydanému rozsudku, jak bylo zmíněno výše.

„Osoba oprávněná podat odvolání musí být řádně poučena o náležitostech obsahu odvolání ve smyslu ustanovení § 249 odst. 1 TŘ. V případě, že soud nepostupoval podle citovaného ustanovení, nebyly dány ani procesní podmínky obsažené v § 253 odst. 4 TŘ pro odmítnutí odvolání podle § 253 odst. 3 TŘ. Pokud odvolací soud přesto odmítne podané odvolání, je naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) TŘ v jeho první alternativě.“, což dovedil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud ČR sp. zn. 5 Tdo 518/2011.

4. 2 Řízení u soudu prvního stupně

V odvolacím řízení hraje nezbytnou roli řízení u soudu prvního stupně po podání odvolání osobami proti napadenému rozsudku. V důsledku zákazu autoremedury, kdy

soud prvního stupně nemůže o odvolání rozhodnout sám, je jeho úkol vymezen v odstranění procesních vad v odvolání. „*Jeho posláním je především odstranit nedostatky náležitostí obsahu odvolání uvedených v ustanovení § 249 odst. 1 TŘ a poskytnout stranám možnost vyjádřit se k podanému odvolání.*“²⁵

„*Způsob nakládání s odvoláním, které vykazuje nedostatky v obsahových náležitostech, je nyní univerzálně pro všechny případy přicházející v úvahu upraven v ustanovení § 251 odst. 1 a 2 TrŘ.*“²⁶ Předseda senátu vyzve oprávněné osoby, které neúplné odvolání podaly, aby je v zákonné lhůtě pěti dní odstranily. Jedná se o lhůtu propadnou. „*Zákon totiž spojuje právě s jejím marným uplynutím následek v podobě nemožnosti věcně přezkoumat napadený rozsudek ani řízení mu předcházející.*“²⁷ V případě neodstranění chyb v zákoně stanovené lhůtě ze strany oprávněných osob je předseda senátu soudu prvního stupně upozorní, že dle ustanovení § 253 odst. 3 TŘ bude jejich podané odvolání odvolacím soudem odmítnuto (ustanovení § 251 odst. 1 TŘ).

Tato zákonná pětidenní lhůta platí pro obžalovaného, pokud má svého obhájce, státního zástupce, zúčastněnou osobu a poškozeného, pokud za ně podal odvolání k odvolacímu soudu jejich „*zmocněnec*“²⁸. V případě, že má obžalovaný více obhájců je povinen oznámit OČTŘ, který obhájce je zmocněn k přijetí písemností za obžalovaného. V případě, že obžalovaný obhájce nemá, poskytne mu předseda senátu na odstranění vad v odvolání zákonnou lhůtu osm dní a zároveň ho poučí o odstranění těchto vad. Pokud ani poté obžalovaný vady neodstraní a nezvolí si svého obhájce sám, tak mu obhájce předseda senátu ustanoví a poskytne mu novou pětidenní lhůtu na odstranění vad z podaného odvolání. Přiměřeně poté předseda senátu postupuje u zúčastněné osoby a poškozeného, pokud nemají zmocněnce (ustanovení § 251 odst. 2 TŘ).

Po uplynutí všech lhůt na podání odvolání a odstranění jeho vad doručí předseda senátu stejnopis odvolání všem dotčeným stranám a vše předloží odvolacímu soudu k vyřízení.

²⁵JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. s. 580

²⁶PŮRY, F. SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 5.

²⁷PŮRY, F. SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 5.

²⁸Zúčastněné osoby a poškozený nemusí mít před soudem obhájce. Obhájce musí být vždy advokát, naproti tomu zmocněnce advokát být nemusí (ustanovení § 50 a § 51 TŘ).

Učiní tak i v případě, že v odvolání nebyly odstraněny všechny vytýkané vady (ustanovení § 251 odst. 3 TŘ).

Nejvyšší soud ČR judikoval v rozsudku pod sp. zn. 4 Tdo 441/2012-16 právní názor ve věci prodloužení lhůty uvedené v ustanovení § 251 odst. 1 TŘ následovně: *„Prodloužení pětidenní lhůty uvedené v § 251 odst. 1 tr. řádu k odstranění vad odvolání není možné. Na druhou stranu nelze takový postup považovat za porušení práva obviněného na obhajobu, neboť je v jeho prospěch. Přitom je rozhodující, že soud prvního stupně neporušil poučovací povinnost podle § 251 odst. 1 tr. řádu, která je procesním předpokladem pro postup odvolacího soudu podle § 253 odst. 3 tr. řádu.“*

4. 2. 1 Rozsudek

Rozsudek je jedním ze čtyř možných rozhodnutí (rozsudek, usnesení, trestní příkaz a rozhodnutí sui generis), které OČTŘ mohou vydat. Obecně platí, že OČTŘ rozhodují rozsudkem a trestním příkazem. V případě trestního příkazu je tak postupováno z 50 %, což je zapříčiněno velkým přetížením soudů. Jedním ze základních důvodů pro vydání trestního příkazu oproti rozsudku je, že soud nemusí nařídit hlavní líčení a samosoudce rozhodne tzv. „od stolu“. V trestním příkazu nemusí být ani odůvodnění, což taky velice usnadňuje práci a čas. Trestní příkazem je možno rozhodnout pouze pokud je skutkový stav dané věci náležitě prokázán.

Rozsudkem rozhoduje soud tam, kde to zákon výslovně stanoví, v ostatních případech rozhoduje usnesením. Rozsudek obsahuje všechny čtyři podstatné části, které by v rozhodnutí měli být. První z částí je tzv. úvodní část, která začíná „Jménem republiky“, další část je výroková, proti této části se podává odvolání, dále odůvodnění a poučení o odvolání. Druhým možným rozhodnutím, které mohou OČTŘ vydat je usnesení. Usnesení představuje jednodušší formu rozsudku. Nelze jím uznat obviněného vinným, soud může pouze rozhodnout o jeho vině. Usnesení se liší od rozsudku tím, že úvodní část nezačíná „Jménem republiky“, usnesení se nemusí vyhlášovat, nemusí být písemné (písemného vyhotovení usnesení je třeba tam, kde to zákon výslovně stanoví uvedeno v ustanovení § 136 TŘ). Dalším podstatným rozdíl

mezi rozsudkem a usnesením spočívá ve vykonatelnosti. Usnesení může být dříve vykonatelné, než nabude právní moci, u rozsudku toto pořadí není možné.

Než se senát rozhodne vydat rozsudek, musí se nejprve o něm usnést. Postup, jakým se senát o rozsudku usnáší, je stanoven zákonem. Nejprve probíhá porada senátu. Této porady se účastní „*soudci, přisedící zúčastnivších se jednání, jež rozsudku předcházelo, a zapisovatel*“²⁹, ustanovení § 127 odst. 1 TŘ. Po poradě se přechází k hlasování, které je stejně jako porada tajné. Zákon přesně stanoví, v jakém pořadí se hlasuje. Všichni zúčastněné osoby na poradě a hlasování taktéž podléhají mlčenlivosti. Soudci dále v souladu s ustanovením § 81 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění, „*mají povinnost zachovávat mlčenlivost i po zániku jejich funkce*“.

Dalším obligatorním bodem rozsudku je, že se musí vždy vyhlásit (ustanovení § 128 odst. 1 TŘ, dále článek č. 96 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR: „*Rozsudek se vyhláší vždy veřejně*“ a ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 6 / 2002 Sb., o soudech a soudcích: „*Rozsudky se vyhláší jménem republiky a vždy veřejně*“) a musí být písemně vyhotoven a v českém jazyce (ustanovení § 129 odst. 1 TŘ a ustanovení § 2 odst. 14 TŘ). Vyhláší ho předseda senátu ve stoje, až po výrokovou část, odůvodnění a poučení vyhláší soudce v sedě. Doručuje se v opisu všem zúčastněným stranám, které jsou uvedeny v ustanovení § 130 TŘ. „*Právo stran vyjádřit se k podanému odvolání je v duchu obecného právního pravidla audiatur et altera pars (Budiž slyšena i druhá strana)*“.³⁰ Tzn., že všechny strany (i ty, které se neúčastní veřejného zasedání soudu) by se k podanému odvolání měly vyjádřit.

Veřejné vyhlášení rozsudku není v rozporu s článkem 10 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, který stanoví, že mezinárodní smlouvy jsou součástí právního řádu, pokud jsou řádně ratifikovány, ve větě druhé je uvedeno: „*stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“³¹, s článkem 6 odst. 1 Úmluvy,

²⁹Ustanovení § 27 TŘ: „*K sepsání protokolu o úkonech OČTŘ se přibere zpravidla zapisovatel vzatý do slibu*“.

³⁰FASTNER, J. *K průběhu veřejného zasedání odvolacího soudu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 2.

³¹HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde, 2003. s. 583.

kteřá jasně stanovuje ve větě druhé výše uvedeného článku: „Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu požadovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“³²

TŘ upravuje v ustanovení § 139 odst. 1 právní moc a vykonatelnost rozsudku: „Rozsudek je pravomocný, a nestanoví - li tento zákon něco jiného, i vykonatelný,

- a) jestliže zákon proti němu odvolání nepřipouští,
- b) jestliže zákon sice proti němu připouští odvolání, avšak,
 - aa) odvolání ve lhůtě podáno nebylo,
 - bb) oprávněné osoby se odvolání výslovně vzdaly nebo je výslovně vzaly zpět, nebo
 - cc) podané odvolání bylo zamítnuto.“

Právní moc se člení na úplnou a částečnou, absolutní a relativní. Úplná právní moc rozhodnutí nastává v situaci, když se rozsudek stal pravomocným v celém svém rozsahu. „O částečnou právní moc jde tehdy, když i po podání řádného opravného prostředku tu je některý výrok rozhodnutí, který v opravném řízení nelze přezkoumat“.³³ „Jde o část rozsudku, kterou se odvolací soud nemůže zabývat, a která je proto pravomocná.“³⁴ Jestliže se výrok v rozsudku dotýká více osob, platí zde, že všechny tyto dotčené osoby smí podat proti tomuto výroku opravný prostředek. Absolutní právní mocí se tedy rozumí ta situace, kdy se výrok stává pravomocný proti všem osobám, které mohly podat proti němu opravný prostředek. Relativní právní mocí se rozumí ta situace, kdy se výrok stává pravomocný pouze proti některým osobám dotčeným tímto výrokem. Ostatní osoby mohou podat opravný prostředek. „Právní moc rozhodnutí má svůj nepopiratelný význam a správné určení doby, kdy rozsudek

³²HUBÁLKOVÁ, Eva. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika. Praha: Linde, 2003. s. 583.

³³JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. s. 429.

³⁴KOUŘIL, I. *Právní moc rozsudku – vybrané otázky z pohledu zákona č. 265/2001 Sb. Trestněprávní revue*, 2002, č. 11.

v trestním řízení právní moci nabyt, má význam nejen pro řízení, které je jím ukončeno, nýbrž i pro případná další trestní stíhání téže osoby.“³⁵

Aby bylo rozhodnutí vykonatelné, musí být pravomocné. To neplatí u usnesení, které může být dříve vykonatelné, než je pravomocné (př. usnesení o vazbě – je nutné vzít obviněného okamžitě do vazby, usnesení může být pravomocné třeba až druhý den, po jeho zatčení). U trestního příkazu je to jednoduché, ten je pravomocný a vykonatelný ve stejném okamžiku.

4. 2. 2 Rozsudek vydaný soudem prvního stupně

Rozsudek vydaný soudem prvního stupně musí splňovat a obsahovat všechny náležitosti, které jsou stanoveny v ustanovení § 120 TŘ. Musí mít jak úvodní část, tak výrokovou, musí obsahovat odůvodnění a poučení, jakým způsobem se může proti rozsudku podat opravný prostředek.

K tomu Nejvyšší soud ČR judikoval v rozsudku sp. zn. 5 Tdo 426/2006, že *„Soud prvního stupně při popisu skutku nepostupuje zcela podle ustanovení § 120 odst. 3 tr. ř., jestliže neuvede, v čem spočívá objektivní a subjektivní stránka trestného činu (skutková věta tedy neobsahuje úplný popis skutečností rozhodných pro naplnění skutkové podstaty trestného činu), jímž byl obviněný uznán vinným. Popis skutku tak neodpovídá ustanovení § 120 odst. 3 tr. ř.“*

V úvodní části rozsudku musí být dle ustanovení § 120 odst. 1 písmena a) a b) TŘ *„označení soudu, o jehož rozsudek jde, i jména a příjmení soudců, kteří se na rozhodnutí podíleli a den a místo vyhlášení rozsudku“*. U soudu platí jeho celá identifikace; celý název, stupeň a sídlo. Uvedení jmen soudců v rozsudku je důležité pro stanovení, zda byl soud schopen se usnášet. Jménem a příjmením musí být v rozsudku označen i obžalovaný, dále musí být uvedeno místo a den narození obžalovaného, jeho zaměstnání a trvalá adresa. Rozsudek může obsahovat i jiné údaje o obžalovaném, které by do budoucna zabránili jeho záměně. Pokud dojde při opisu k záměně a tyto vady se týkají pouze překlepu, může předseda senátu tyto vady kdykoliv opravit zvláštním

³⁵KOUŘIL, I. *Právní moc rozsudku – vybrané otázky z pohledu zákona č. 265/2001 Sb. Trestněprávní revue*, 2002, č. 11.

usnesením. Toto usnesení se doručí všem osobám, kterým již byl vadný opis rozsudku doručen. Proti opravě opisu rozsudku se může podat stížnost, která má suspenzivní účinek.

Rozsudek musí dostat spisovou značku, pod kterou se přikládají veškeré písemnosti, které náležejí k rozsudku. Celý takto vytvořený balík tvoří jeden velký spis se svým vlastním jednacím číslem. Slouží to k usnadnění administrativy.

Ve výrokové části je popsán výrok o vině, trestu či upuštění od trestu, o náhradě škody a o uložení ochranného opatření. Výrok o vině musí obsahovat náležitosti, které vymezuje TŘ v ustanovení § 120 odst. 3, zda se obžalovaný prohlašuje za vinného nebo se zprošťuje viny, musí zde být detailní popis trestného činu či přečinu, který obžalovaný spáchal a jeho příslušné ustanovení, dále místo, čas a způsob spáchání zločinu či přečinu. Výrok tedy obsahuje jak větu skutkovou, tak větu právní. Přičemž je důležité skutkovou větu přesně definovat, aby nedošlo k pochybnostem. Pokud mluvíme o skutkové větě ve výroku, je důležité vymezit pojem skutek. Skutek je nějaká událost ve vnějším světě vyvolaná zásahem člověka. Takto je skutek definován prakticky ve všech odborných publikacích věnujících se trestnímu právu. Z hlediska odvolání je důležité přesné vymezení skutku, neboť proti němu směřuje opravný prostředek.

Vymezení místa, času a způsobu spáchání zločinu či přečinu je důležité zejména při trvajících trestných činech spáchaných několika spolupachateli. Trestný čin trvajícím je definován tím, že někdo vyvolá protiprávní stav a nějakou dobu jej udržuje (př. Trestný čin omezování osobní svobody). Jeden ze spolupachatelů může třeba pouze vyvolat protiprávní stav a druhý protiprávní stav udržuje. Obdobně se musí postupovat i u pokračování v trestném činu a u trestných činů jedno a vícečinných.

Výrok o trestu musí být opřen o příslušné ustanovení v TŘ. Pokud soud ukládá nepodmíněný trest odnětí svobody (ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění), musí být výměra nepodmíněného trestu přesně stanovena (př. tři roky a čtyři měsíce). Dále musí soud stanovit, jakým způsobem bude

trest vykonán. Zákon v současné době definuje čtyři druhy věznic: „s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou“³⁶.

U podmíněného trestu, jehož výkon lze ze zákona odložit, musí být v rozsudku ve výrokové části stanoveno, za jakých podmínek byl povolen jeho odklad. Mimořádné snížení a zvýšení trestu odnětí svobody je taktéž součástí výroku rozsudku. Podmínky, za jakých je možno snížit či zvýšit trest odnětí svobody, jsou uvedeny v ustanovení § 58 a § 59 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

Taktéž je možné ve výroku v rozsudku stanovit tresty, které nepodléhají odnětí svobody. Tyto tresty opět vymezuje ve svých ustanoveních zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění (trest zákazu činnosti, propadnutí majetku, peněžitý trest, trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, trest zákazu pobytu a trest obecně prospěšných prací).

³⁶Ustanovení § 56 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění: „Soud zpravidla zařadí do věznic

- a) s dohledem pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- b) s dozorem pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři léta a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- c) s ostrahou pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznic s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznic s dohledem nebo s dozorem,
- d) se zvýšenou ostrahou pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest (§ 54), kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108), kterému byl za zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu“.

Výroková část musí obsahovat, zda se jedná o „*trest úhrnný*“³⁷, „*souhrnný*“³⁸ či „*společný*“³⁹. Dalším výrokem, který může být v rozsudku, je výrok o náhradě škody. Soud ho uplatní pouze v případě, kdy rozhodl o vině obžalovaného. V případě, kdy soud rozhodne o vině obžalovaného, nemůže následně odkázat poškozeného dle ustanovení § 229 odst. 1 TŘ k řízení občanskoprávnímu, musí o nároku rozhodnout sám. Výše škody, kterou je povinen obžalovaný uhradit, musí být jasně stanovena. Poškozená osoba musí být ve výroku identifikována, aby nedošlo k záměně. U fyzických osob postačí; jméno, příjmení, datum narození, bydliště popřípadě zaměstnání, nebo podnikání (to se uplatní, pokud je fyzická osoba podnikatelem). Identifikace právnické osoby se musí shodovat s uvedenými daty v obchodním rejstříku.

V případě poškozeného-nezletilce je nárok převeden na zákonného zástupce, ovšem soud musí výslovně uvést, že nárok je nezletilcův. Zákonný zástupce musí být též řádně identifikován, viz výše. Pokud uplatní nárok manželé či pouze jeden z manželů, je na domluvě, koho soud označí za poškozeného. Může přiznat nárok solidárně mezi manžely, nebo pouze tomu, kdo podal návrh dle občanského soudního řádu. V případě, že věc, která byla poškozena, patří výhradně jednomu z manželů, soud do výroku o náhradě škody uvede tohoto manžela. V neposlední řadě je důležité napsat do výroku o náhradě škody dobu, kdy má být výše škody zaplacená.

Posledním výrokem v rozsudku je výrok o uložení ochranného opatření. Ochranné opatření musí být opět přesně definováno. Zákon taxativně vymezuje, v ustanovení § 98 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, druhy ochranných

³⁷Ustanovení § 43 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění: „*Odsuzuje – li soud pachatele za dva nebo více trestných činů, uloží mu úhrnný trest*“ za podmínky, že se o všech sbíhajících se trestných věcech vede jedno řízení.

³⁸Ustanovení § 43 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění: „*Soud uloží souhrnný trest podle zásad uvedených v odstavci 1, když odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin.*“

³⁹Ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění:

„*Odsuzuje-li soud pachatele za dílčí útok u pokračování v trestném činu, za jehož ostatní útoky byl odsouzen rozsudkem, který již nabyl právní moci, zruší v tomto dřívějším rozsudku výrok o vině o pokračujícím trestném činu a trestných činech spáchaných s ním v jednočinném souběhu, celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají v uvedeném výroku o vině svůj podklad, a znovu při vázanosti skutkovými zjištěními v zrušeném rozsudku rozhodne o vině pokračujícím trestným činem, včetně nového dílčího útoku, popřípadě trestných činech spáchaných s ním v jednočinném souběhu, o společném trestu za pokračující trestný čin.*“

opatření; „ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova“⁴⁰.

Další částí v rozsudku je odůvodnění, které je povinné a musí ho obsahovat každý výrok. „Zatímco výrok rozsudku vyjadřuje závěrečný úsudek soudu o projednávané věci, úkolem odůvodnění je přesvědčit o opodstatněnosti tohoto úsudku z hlediska jeho věcné správnosti, zákonnosti a spravedlnosti.“⁴¹ Zákon vymezuje pravidla, v ustanovení § 125 odst. 1 TŘ, která slouží k odůvodnění v rozsudku. Odůvodňuje se jak výrok o vině, trestu, tak i o náhradě škody a uložení ochranného opatření.

Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru (sp. zn. 6 Tdo 690/2010), že i stručné odůvodnění rozsudku odvolacího soudu může být v souladu s § 125 TŘ: „Ustanovení § 125 TŘ nemůže být porušeno jen tím, že odvolací soud ohledně skutkových zjištění v odůvodnění svého rozsudku jen stručně odkázal zejména na obsáhlé odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně.“

V poslední ze čtyř částí rozsudku vydaném soudem prvního stupně je poučení. Poučení nemusí být například u trestního příkazu, jak je již zmíněno výše, zato je obligatorní součástí rozsudku. Zákon stanoví podstatné náležitosti, které by měly být v poučení uvedeny, označení oprávněných osob (ustanovení § 246, § 247 TŘ), lhůtu pro podání odvolání (§ 248 odst. 1 TŘ), jakému soudu mám odvolání podat (ustanovení § 251 TŘ) a označení odvolacího soudu (ustanovení § 252 TŘ), přesné označení proti čemu se odvoláváme a v neposlední řadě, zda podáváme odvolání ve prospěch či v neprospěch obžalovaného.

4. 3 Řízení u odvolacího soudu

„Jak známo, odvolací řízení je jako součást trestního řízení jedním z důležitých institutů, jehož smysl spočívá ve zvýšení záruk zákonnosti a spravedlnosti rozsudků soudů prvního stupně. V odvolacím řízení se tedy zjišťuje a posuzuje, zda rozsudek,

⁴⁰ustanovení § 98 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

⁴¹JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních – se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008. s. 170.

proti němuž směřuje podané odvolání, spočívá na skutkovém stavu, který byl zjištěn v dostatečném rozsahu a postupem v souladu se zákonem, a zda k právnímu posouzení tohoto skutkového stavu byly zvoleny odpovídající právní předpisy, jež byly správně vyloženy a aplikovány.“⁴²

4. 3. 1 Příslušnost a pravomoc odvolacího soudu

Zásadní změnu v určení pravomoci a příslušnosti soudů přinesla až novelizace TŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb. „*Pozitivum novelizace spočívá v omezení počtu rozhodnutí nezbytných k vyřešení otázky, který soud se má, jako příslušný, věci zabývat.*“⁴³ TŘ ve svých ustanovení přesně delimituje pravomoc a příslušnost soudů. Pravomoc je souhrn oprávnění, která zákon přiznává jednotlivým soudům a příslušnost stanoví, jaký soud bude o věci rozhodovat. Rozdělujeme příslušnost věcnou, TŘ jí delimituje v ustanovení § 16 a §17 a příslušnost místní, která je charakterizována v ustanovení § 18.

V českém trestním soudnictví existují 4 druhy soudů: okresní, krajské, vrchní a Nejvyšší soud. Dle věcné příslušnosti, koná okresní soud řízení v prvním stupni, pokud TŘ nestanoví něco jiného. Řízení v prvním stupni může též vykonávat krajský soud, zde TŘ stanovil jasné hranice. Dle ustanovení § 17 odst. 1 TŘ „*Krajský soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest*“⁴⁴ a odst. 2 „*Krajský soud koná v prvním stupni řízení též o dílčích útocích pokračujícího trestného činu.*“⁴⁵ Odstavec 1 tohoto ustanovení dále pokračuje, a stanovuje ty trestné činy, za které se může konat řízení v prvním stupni u krajského soudu, přičemž dolní hranice trestu odnětí svobody je nižší než pět let (př. nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány, sabotáže, porušení pravidel hospodářské soutěže apod.).

⁴²PÚRY, F. SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2005, č. 5.*

⁴³KOUŘIL, I. *K rozhodování o příslušnosti soudu (poznatky z aplikace § 24 TrŘ, ve znění zák. č. 265/2001 SB., a ustanovení souvisejících. Trestněprávní revue, 2003. č. 5.*

⁴⁴Ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění: „*Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad dvacet let až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí.*“

⁴⁵Ustanovení § 116 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění: „*Pokračováním v trestném činu se rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku.*“

Soudem druhého stupně může být krajský soud, pokud se dotčená osoba odvolává proti nepravomocnému rozsudku, který vydal soud prvního stupně, tedy soud okresní. Pokud rozhodoval v prvním stupni krajský soud, je odvolacím soudem soud vrchní. Vrchní soudy jsou dva: v Plzni a Olomouci. Nejvyšší soud sídlící v Brně rozhoduje pouze o dovoláních a stížnostech pro porušení zákona.

Dle místní příslušnosti, kterou vymezuje TŘ v ustanovení § 18 odst. 1 a 2, je řízení před tím soudem, „v jehož obvodu byl trestný čin spáchán“. Pokud to nelze jednoznačně určit, je místně příslušný ten soud, kde byl trestný čin spáchán, či místo, kde „obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje“ nebo kde trestný čin vyšel najevo. „Naopak v případě rozhodování o předložení věci nadřízenému soudu z důvodu místní nepřislušnosti soudu, který napadené rozhodnutí vydal, tak může odvolací (i vrchní) soud učinit jen za současného splnění dvou zákonných předpokladů, jimiž jsou:

- uplatnění námitky místní nepřislušnosti obžalovaným v řízení před soudem prvního stupně,
- zjištění odvolacího soudu, že místně příslušným k projednávání věci je okresní soud (krajský) soud, jehož sídlo není v oblasti jurisdikce odvolacího soudu projednávajícího odvolání.“⁴⁶

„Pro příslušnost soudu, v jehož obvodu obviněný bydlí nebo se zdržuje (§ 54 tr. ř., § 25 tr. por.) stačí, že se obviněný v obvodu tohoto soudu zdržuje občas (byl tam dvakrát přistižen a zodpovědně slyšen).“⁴⁷

4. 3. 2 Veřejné zasedání

Soud druhého stupně může rozhodovat o odvolání ve veřejném nebo v neveřejném zasedání. Dle ustanovení § 232 TŘ: „Ve veřejném zasedání rozhoduje soud tam, kde to zákon výslovně stanoví.“ TŘ vymezuje průběh veřejného zasedání, kde je uplatněna „zásada veřejnosti“⁴⁸. Popření této zásady ve veřejném zasedání je možné pouze tehdy pokud to zákon výslovně stanoví, jak je uvedeno výše. Zákon též

⁴⁶KOUŘIL, I. K rozhodování o příslušnosti soudu (poznatky z aplikace § 24 TrŘ, ve znění zák. č. 265/2001 SB., a ustanovení souvisejících. Trestněprávní revue, 2003. č. 5.

⁴⁷Judikát Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Nd I 104/29

⁴⁸Ustanovení § 2 odst. 10 TŘ: „Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat.

výslovně stanoví účast oprávněných osob, státní zástupce musí být na veřejném zasedání přítomen vždy. Přítomnost Obhájce je pouze v těch případech, kdy měl obžalovaný obhájce v hlavním líčení. Obžalovaný se může účasti na veřejném zasedání vzdát.

Nejvyšší soud ČR judikoval (6 Tdo 1227/2004) ve spojení s usnesením Ústavním soudem ČR (IV.ÚS 42/05), „*je-li obviněnému a jeho obhájci známá nějaká okolnost, pro kterou nebylo možno konat veřejné zasedání a soud v průběhu veřejného zasedání na tuto okolnost neupozorní, a neučiní tak ani v případě, kdy je obhájce dotazován, zda mu jsou známy skutečnosti, jež by znemožňovaly konání veřejného zasedání, pak nelze tuto skutečnost dalšího konání veřejného zasedání považovat za pochybení soudu, ale je nutno ji přičítat k tíži obhájce a obviněného jako důsledek jejich nedostatečné komunikace.*“

„*Po zahájení veřejného zasedání přednese předseda senátu nebo jím určený člen senátu napadený rozsudek a podá zprávu o stavu věci*“ ustanovení § 263 odst. 5 TR. Rozsudek nepřednese celý, přečte pouze tu část, která byla napadena odvolatelem. Po přednesu rozsudku předsedou senátu či jím pověřené osoby, přečte odvolatel své odvolání, kterým napadá rozsudek a odůvodní, proč odvolání podává. Platí zde princip vázanosti soudu podaným odvoláním. Odvolací soud přezkoumá pouze ty výroky a vady, proti nimž bylo podáno odvolání odvolatelem.

„*Podle současné právní úpravy existují tři výjimky, které rozšiřují přezkumnou povinnost odvolacího soudu nad rámec výroků vymezených odvolatelem.*“⁴⁹ Jestliže mají vady rozsudku původ v jiném, navazujícím, výroku na výrok původní, který byl napaden odvoláním a proti těmto výroků odvolání nesměřovalo, odvolací soud je povinen přezkoumat i tyto výroky, pakliže by proti nim mohl odvolatel podat své odvolání, jedna z výjimek. Pokud odvolatel podá odvolání proti výroku o vině, musí soud druhého stupně přezkoumat i výrok o trestu. Druhou výjimku nalezneme v ustanovení § 254 odst. 1 „*odvolací soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad*“.

⁴⁹MAZÁK, J. K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu. Trestněprávní revue, 2009, č. 4.

„Třetí se uplatní tehdy, jestliže od napadených výroků nelze oddělit výroky další.“⁵⁰
Z judikatury lze přesně odvodit pojem oddělitelný výrok, což usnadňuje rozhodování soudů.

V odvolacím řízení neplatí revizní princip. Ustanovení § 254 odst. 4 TR: *„Byla-li odvoláním napadena část rozsudku týkající se jen některé z více osob, o nichž bylo rozhodnuto tímž rozsudkem, přezkoumá odvolací soud uvedeným způsobem jen tu část rozsudku předcházejícího řízení, která se týká této osoby.“* Tzn., že při změně rozsudku odvolacím soudem, se změní rozsudek pouze pro odvolatele. U ostatních osob zůstane původní rozsudek nezměněn.

Nejvyšší soud ČR judikoval (8 Tz 86/99), že *„Pokud je státním zástupcem podáno jedním podáním odvolání ohledně více obviněných, musí je odvolací soud považovat za tolik odvolání, kolik je obviněných tímto odvoláním dotčených. Jestliže zjistí, že odvolání státního zástupce je důvodné ohledně některého z obviněných, jichž se týká, a ohledně jiného je nedůvodné, musí takové nedůvodné odvolání podle § 256 tr. ř. zamítnout výrokem rozsudku byť tímto rozsudkem současně vyhová odvolání státního zástupce a zruší nebo doplní napadený rozsudek ohledně jiného obviněného.“*

Odvolací soud provádí nové dokazování pro vydání nového rozsudku, a to pouze v tom rozsahu, nepůjde-li o rozsáhlé a nákladné dokazování. Nové dokazování také nesmí nahradit činnost soudu prvního stupně. Jak jsem již zmínila výše, odvolání má vždy devolutivní účinek. Může o něm rozhodovat pouze věcně nadřízený soud soudu, který napadení rozsudek vydal v prvním stadiu řízení.

V odvolacím řízení se uplatňuje zejména princip apelační s prvky kasace. *„Smíšený typ opravného prostředku představuje jednotný opravný prostředek, jímž je možno napadat rozsudek jak v otázkách právních, tak v otázkách skutkových, čemuž odpovídá oprávnění opravného soudu zkoumat věc jak po stránce skutkové, tak po stránce právní, a to v systému dvou skutkových instancí.“⁵¹*

⁵⁰MAZÁK, J. *K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu.* Trestněprávní revue, 2009, č. 4.

⁵¹LANGER, P. *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci.* Trestněprávní revue, 2006, č. 8.

Ustanovení § 259 odst. 3 TR stanovuje podmínky, za kterých může odvolací soud sám o podaném rozhodnutí rozhodnout. Zejména pokud v napadeném rozhodnutí byl správně zjištěn skutkový stav věci, popřípadě byl správně změněn nebo doplněn (princip apelační). „*Odvolací soud se může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně jen tehdy, jestliže v odvolacím řízení a) provedl znovu některé pro skutkové zjištění podstatné důkazy provedené již v hlavním líčení; b) provedl důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení.*“ ustanovení § 259 odst. 3 věty druhé TR.

Výše zmíněný odstavce poukazuje na to, že je možno ve druhém stupni řízení uplatnit zčásti i princip kasační, kdy odvolací soud napadený rozsudek zruší a vrátí ho k projednání soudu prvního stupně. Odvolací soud napadený rozsudek zruší, pokud zjistí následující jeho vady, které jsou výčtem ustanovení § 258 TR, tj. rozsudek zruší pro podstatné vady řízení, pro nejasnost a neúplnost skutkových vad rozsudku, pro vzniklé pochybnosti o správnosti skutkových zjištění, pro porušení trestního zákona, pro nepřiměřený výrok o trestu, pro neopodstatněný nárok poškozeného o náhradu škody (odvolací soud může poškozeného odkázat na občanskoprávní řízení ve věci náhrady škody, pokud se rozhodne, že se náhradou škody nebude zabývat a řízení by bylo neúčelné a zdlouhavé). Odvolací soud může napadený rozsudek zrušit jen zčásti, pokud je možno napadenou část rozsudku oddělit od ostatních jeho částí. Odvolací soud nemůže samostatně zrušit pouze výrok o vině, musí s ním zrušit i výrok o trestu.

„Zákonná podmínka uvedená v ustanovení § 265a odst. 2 písm. h) tr. ř., že jde o rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek, je splněna i tehdy, jestliže odvolacím soudem podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. byl k odvolání obviněného (popř. státního zástupce) napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušen pouze ve výroku o náhradě škody a současně v ostatních napadených výrocích (např. ve výroku o vině, či ve výroku o trestu) zůstal nedotčen.“⁵²

Pokud odvolací soud zjistí vadu napadeného rozsudku v tom případě, kdy soud prvního stupně opomněl nějaký výrok nebo pokud nějaký výrok není celý, rozsudek nezruší, pouze ho vrátí soudu prvního stupně k dopracování. To samé platí i pro zjištění

⁵²Judikát Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 6 TDo 1480/2003

procesních vad, zde ovšem odvolací soud nevrací rozsudek k dopracování soudu prvního stupně, ale státnímu zástupci.

Pro úplnost uvedu shrnutí možností, které má odvolací soud, pro nápravu napadeného rozsudku. Může tedy rozsudek pouze zrušit v tom případě, kdy není potřeba udělat nové rozhodnutí nebo rozsudek zruší a vrátí ho k dopracování soudu prvního stupně, či státnímu zástupci, může odkázat poškozeného na občanskoprávní řízení ve věci náhrady škody a v neposlední řadě o rozsudku rozhodne sám. Odvolací soud může odvolání zamítnout, pokud zjistí, že není důvodné.

4. 3. 3 Neveřejné zasedání

„V neveřejném zasedání rozhoduje soud tam, kde není zákonem předepsáno, že se rozhoduje v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání.“ ustanovení § 240 TŘ. Neveřejné zasedání je tedy fakultativní. Může ho nařídít předseda senátu za přítomnosti všech členů senátu a zapisovatele, pokud se domnívá, že by bylo řízení účelné.

Otázka rozhodnutí odvolacího soudu v neveřejném zasedání má dvojí podobu. Odvolací soud nejprve přezkoumá, zda má odvolání potřebné formální náležitosti. Pokud by je neměl, tak odvolání zamítne dle ustanovení § 253 odst. 1 TŘ. Odvolací soud musí dále přezkoumat, zda je odvolání náležitě odůvodněno, pokud ne, tak ho dle ustanovení § 253 odst. 3 odmítne. V obojím případě, zamítnutí či odmítnutí odvolání, se dál jím nezabývá. Odmítnout nelze odvolání podané odvolatelem, který nebyl o odvolání řádně poučen.

Odvolací soud má několik možností, co udělat, pokud napadený rozsudek, či pouze jeho část, odvoláním zruší. Jestliže se odvolací soud domnívá, že není místně či věcně příslušný, požádá nadřízený soud soudu prvního stupně a možnému budoucímu příslušnému soudu, aby rozhodl o příslušnosti, kdo se odvoláním bude zabývat. Dále může postoupit věc jinému orgánu, pokud tak již měl učinit soud prvního stupně (ustanovení § 257 odst. 1 písmeno b.). Zastaví či přeruší trestní stíhání, jestliže se domnívá, že tak měl již učinit soud prvního stupně. Výše vypsání důvody, které

odvolací soud použije při rozhodování, jsou důvody, které měl již při svém rozhodnutí použít soud prvního stupně.

4. 4 Řízení u soudu prvního stupně po vrácení věci

Pokud odvolací soud zruší napadený rozsudek odvoláním a věc vrátí soudu prvního stupně, tento soud se zabývá pouze tou částí rozsudku, která zatím není pravomocná. Často se stává, že rozsudek má více výroků, poté tedy musí odvolatel ve svém odvolání přesně definovat, proti jakému výroku se odvolává. Ostatní výroky poté nabydou právní moci.

Soud prvního stupně je vázán názorem (z hmotného i procesního práva), který mu doporučil odvolací soud. Ustanovení § 264 odst. 1 TŘ: *„Soud, jemuž věc byla vrácena k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí odvolací soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení odvolací soud nařídil.“*

Vrchní soud v Praze judikoval v rozsudku sp. zn. 7 To 66/2000, že *„I v případě, že soud prvního stupně, jemuž byla odvolacím soudem věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, ji rozhoduje v novém složení senátu, je vázán právním názorem, který odvolací soud vyslovil ve svém rozhodnutí (§ 264 odst. 1 tr.ř.).“*

I zde platí zákaz reformationis in peius pouze pokud bylo odvolání podáno ve prospěch obžalovaného. Soud prvního stupně nemůže změnit rozhodnutí tak, aby vedlo v neprospěch obžalovaného.

„Jestliže proti rozsudku soudu prvního stupně podá odvolání toliko obviněný, rozhodnutím odvolacího soudu nemůže dojít ke zhoršení jeho postavení. Pokud proti rozhodnutí odvolacího soudu, který rozhodoval pouze na podkladě odvolání obviněného, podá v neprospěch obviněného nejvyšší státní zástupce dovolání, které Nejvyšší soud shledá důvodným, pak ani v dalším řízení následujícím po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšším soudem nemůže dojít k vydání rozhodnutí, jímž by došlo ke zhoršení postavení obviněného oproti stavu vyplývajícímu z rozsudku soudu

prvního stupně. I za této situace se uplatňuje zákaz reformace in peius (§ 259 odst. 4 tr. ř., § 264 odst. 2 tr. ř.).“⁵³

⁵³Judikát Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 5 To 66/2003

5 Další opravné prostředky

5.1 Řádné opravné prostředky

5.1.1 Stížnost

Stížnost je vedle odvolání dalším řádným opravným prostředkem v trestním řízení. Podává se proti nepravomocnému usnesení, které vydal OČTŘ. Zákon v ustanovení § 141 odst. 2 TŘ vymezuje ty OČTŘ proti jejichž usnesení je stížnost přípustná. OČTŘ jsou státní zástupce, soud a policejní orgány (ustanovení § 12 odst. 1 TŘ). „*Stížností lze napadnout každé usnesení policejního orgánu. Usnesení soudu a státního zástupce lze stížností napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni*“, ustanovení § 141 odst. 2 TŘ. Stížnost lze podat i proti usnesení nejvyššího státního zástupce, „*jestliže podle zákona o stížnosti přísluší rozhodnout soudu*“ (ustanovení § 141 odst. 3 TŘ). O stížnosti podané proti usnesení nejvyššího státního zástupce rozhoduje výhradně Nejvyšší soud. V případech, kdy vydá Nejvyšší soud jako OČTŘ usnesení, není proti němu možno podat stížnost.

Stížnost má obecně fakultativní suspenzivní účinek, obligatorně ho nalezneme tam, kde to zákon výslovně stanoví. Suspenzivní účinek nebude zákonem stížnosti přiznán proti usnesením, „*u nichž by odkladný účinek mohl zmařit jejich smysl (např. usnesení o vzetí obviněného do vazby)*“⁵⁴. Takovéto usnesení ještě nenabylo právní moci, ale je již vykonatelné.

Zákon vymezuje velký okruh oprávněných osob, které mohou podat stížnost proti usnesení, v případě, že ji zákon připouští. Stížnost může podat osoba, které se usnesení přímo dotýká (ustanovení § 142 odst. 1 TŘ). Touto osobou se rozumí „*ten, o jehož právech nebo povinnostech nebo o jehož svobodě bylo právně v napadeném usnesení rozhodnuto*“⁵⁵, typicky je to osoba obviněného. Další osobou, která může podat stížnost je osoba, která k usnesení dala podnět svým návrhem (ustanovení § 142 odst. 1 TŘ) a přitom se jí dané usnesení nemusí bezprostředně dotýkat. Významnou oprávněnou

⁵⁴MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 946.

⁵⁵ŠÁMAL, PAVEL a kolektiv. *Trestní řád. Komentář-díl I*, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 1090.

osobou, která má možnost podat stížnost, je státní zástupce. Státní zástupce musí ve stížnosti označit, zda jí podává ve prospěch či v neprospěch obviněného. „*Zákon připouští, aby za oprávněnou osobu, které se usnesení přímo dotýká (tzn. jejím jménem), anebo ve prospěch takovéto osoby (tzn. svým vlastním jménem) podal stížnost někdo jiný.*“⁵⁶ Osobou, která může podat stížnost za obviněného, je např. jeho obhájce, či zákonný zástupce, v situaci, a to kdy je obviněného způsobilost k právním úkonům zbavena či omezena. Ve prospěch obviněného mohou dále podat stížnost osoby, proti usnesené o vazbě, o ochranném léčení a zabezpečovací detenci, které by v takovém případě mohly podat v jeho prospěch odvolání (ustanovení § 142 odst. 2 TR).

Oprávněná osoba má možnost se stížnosti výslovně vzdát či podanou stížnost vzít výslovně zpět (ustanovení § 144 odst. 1, 2 TR). Tyto dvě možnosti jsou stejně jako u odvolání projevem zásady dispoziční, kdy oprávněná osoba má možnost nakládat s dalším vývojem trestního řízení. Oproti odvolání zákon výslovně neoznačuje skutečnost, vzdání se stížnosti až po vyhlášení usnesení jako je tomu u rozsudku. Tato skutečnost vychází z ustanovení § 135 odst. 1 TR, v němž je stanoveno, že ne všechna usnesení je potřeba ústně vyhlásit. Vyhlášují se jen ta usnesení, která byla provedena při úkonu, při němž byla přítomna osoba, které se usnesení bezprostředně dotýká.

Lhůta pro podání stížnosti je ze zákona tři dny od oznámení usnesení a podává se u příslušného OČTR proti jehož usnesení stížnost směřuje. Zákon obecně stanovuje, z jakých důvodů smí oprávněná osoba stížnost podat. Prostřednictvím ní lze napadnout nesprávnost některého z výroků v usnesení a porušení ustanovení o řízení (ustanovení § 145 odst. 1 TR), stížnost napadá především procesněprávní vady ve vydaném usnesení. Po podání stížnosti OČTR, jehož usnesení napadá, o ní může tento OČTR sám rozhodnout (tzv. autoremedura) nebo v rámci devolutivního účinku celý spis o stížnosti předá nadřízenému orgánu, a ten o stížnosti rozhodne. Autoremedura je možná pouze v případě úplného vyhovění stížnosti OČTR, který vydal napadené usnesení.

„Nadřízeným orgánem ve smyslu ustanovení § 146 odst. 2 TR se rozumí:

- a) státní zástupce, který vykonává nad přípravným řízením dozor, jde – li o stížnost proti usnesení policejního orgánu;*

⁵⁶ŠÁMAL, PAVEL a kolektiv. *Trestní řád. Komentář-díl I.*, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 1091.

- b) nadřízený státní zástupce, jde – li o stížnost proti usnesení státního zástupce;
- c) Nejvyšší státní zástupce, jde – li o stížnost proti rozhodnutí státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství;
- d) nadřízený krajský soud, jde – li o stížnost proti usnesení okresního soudu;
- e) nadřízený vrchní soud, jde – li o stížnost proti usnesení krajského soudu;
- f) Nejvyšší soud, jde – li o stížnost proti usnesení vrchního soudu.⁵⁷

Nadřízený orgán v řízení o stížnosti přezkoumá správnost všech výroků usnesení, proti kterým mohla oprávněná osoba podat stížnost a taktéž řízení, které předcházelo vydání napadeného usnesení (ustanovení § 147 odst. 2 TŘ). OČTŘ v řízení o stížnosti je vázán principem zákazu reformationis in peius (změny k horšímu) a principem beneficium cohesionis. Po přezkoumání podané stížnosti ji nadřízený orgán buď „zamítne“⁵⁸ nebo napadené usnesení „zruší a ve věci sám rozhodne nebo uloží orgánu, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje, aby o věci znovu jednal a rozhodl“⁵⁹.

5. 1. 2 Odpor

Odpor je poslední řádný opravný prostředek v trestním řízení, který lze podat proti nepravomocnému rozhodnutí. Tímto konkrétním rozhodnutím je trestní příkaz, který vydá samosoudce ve zjednodušeném řízení. Soudce v trestním příkazu nemusí uvést odůvodnění, musí ovšem uvést poučení o tom, že obviněný může podat ve lhůtě stanovené zákonem (8 dnů) odpor. V případě, že obviněný podá odpor, trestní příkaz se automaticky ruší a ve věci se nařídí hlavní líčení, kde není soud vázán principem reformationis in peius (v hlavním líčení naplatí zákaz změny k horšímu). Soud může v hlavním líčení ve vydaném rozhodnutí vyměřit obviněnému větší trest než ten, který mu byl vyměřen v trestním příkazu.

⁵⁷MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 950 - 951.

⁵⁸ustanovení § 149 odst. 1 TŘ

⁵⁹ustanovení § 149 odst. 1 TŘ

5. 2 Mimořádné opravné prostředky

„Mimořádný opravný prostředek je procesní úkon oprávněné osoby učiněný po právní moci napadeného rozhodnutí, jehož podáním takové osobě zákon výjimečně v přesně stanoveném a zpravidla omezeném rozsahu umožňuje domoci se přezkoumání vydaného soudního rozhodnutí orgánem k tomu zákonem určeným a dosáhnout tak v případě úspěchu, zpravidla po provedení dalšího řízení, vydání rozhodnutí jiného nebo alespoň nového projednání ve věci orgánem prvního stupně anebo výjimečně orgánem druhého stupně či jiným OČTŘ.“⁶⁰ Mimořádné opravné prostředky lze použít až poté, kdy jsou vyčerpány všechny přípustné řádné opravné prostředky (tj. odvolání, stížnost, odpor). Mimořádné opravné prostředky se podávají proti pravomocným rozhodnutím a napadají jak věcnou, tak právní část napadeného rozhodnutí. Mimořádné opravné prostředky upravuje TŘ ve svých ustanoveních § 266 a násl., § 265a a násl., § 277 a násl.; jejich taxativní výčet zní: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení a dovolání.

Podnět k použití mimořádných opravných prostředků může vzniknout od samotné osoby oprávněné příslušný prostředek podat (zásada dispoziční) či odvolací orgány samy rozhodnou o přezkumu pravomocného rozhodnutí (zásada oficiality). Nejsou povinné, oprávněná osoba nebo odvolací orgán se rozhodnou, zda je v řízení uplatní či nikoli, jejich využití je tedy fakultativní.

Zákon nevyžaduje, aby podané mimořádné opravné prostředky obsahovaly specifické formální náležitosti, stačí je pouze podat. Nemusí obsahovat ani tzv. petit, tedy formální návrh. Výjimku z tohoto principu tvoří stížnost pro porušení zákona, kterou podává ministr spravedlnosti, a která musí být vždy odůvodněna. Dle ustanovení § 266a odst. 1 TŘ: „Podanou stížnost pro porušení zákona, která nebyla odůvodněna, je ministr spravedlnosti povinen odůvodnit do 14 dnů od jejího podání.“ Také u obnovy řízení je důležité uvést, proti jakému výroku se podává a v rámci možností musí být tento návrh na obnovu řízení odůvodněn. Pokud by odůvodněn nebyl, tak dle ustanovení § 283 TŘ ho soud zamítne. Dovolání je charakteristické tím,

⁶⁰ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 7.

že zákon taxativně stanoví důvody pro jeho podání. Podrobněji nalezneme jednotlivé druhy mimořádných opravných prostředků v následujících podkapitolách této práce.

5. 2. 1 Dovolání

Dovolání je jedním z nejmladších mimořádných opravných prostředků, který se vyskytuje v současném TŘ, kam jej včlenila velká novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb., účinná od 1. 1. 2002. Již v prvním roce její účinnosti bylo k Nejvyššímu soudu podáno „celkem 1033 dovolání“⁶¹. V současném TŘ je dovolání vymezeno v ustanovení § 265a a násl.

„Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští“ ustanovení § 265a TŘ. Pravomocné rozhodnutí ve věci samé, proti kterým lze podat dovolání, zákon taxativně vymezuje v ustanovení § 265a odst. 2 TŘ. Další podmínkou pro podání dovolání jsou důvody pro jeho podání, které opět TŘ taxativně vymezuje v ustanovení § 265b odst. 1.

Pro dovolání je typická neexistence suspenzivního účinku a tedy odkladu právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí. Pokud povaha věci vyžaduje suspenzivní účinek, rozhodne o něm Nejvyšší soud na návrh předsedy senátu soudu prvního stupně, či o něm rozhodne i bez návrhu. Základním rozdílem od podání řádných opravných prostředků je nemožnost soudu prominout zmeškanou lhůtu pro podání dovolání. Z tohoto důvodu zákon přiznává poměrně dlouhou lhůtu na možnost podat tento mimořádný opravný prostředek. Tato lhůta činí dva měsíce od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Podává se u soudu prvního stupně, který ve věci samé rozhodl. Soud prvního stupně zkontroluje, zda podané dovolání splňuje náležitosti obsahu dovolání, podle ustanovení § 265f odst. 1. *„v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§59 odst. 3 TŘ) podání uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, který výrok, v jakém rozsahu i z jakých důvodů napadá a čeho se dovolatel domáhá, včetně konkrétního návrhu na rozhodnutí dovolacího soudu“*. V případě, že soud prvního stupně zjistí vady, vyzve osoby, které dovolání podaly, aby tyto vady ve lhůtě dvou týdnů odstranily. Zároveň předseda senátu oprávněné osoby upozorní na možnost

⁶¹DOLEŽEL, Radek. *První rok dovolacího řízení*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2. s. 34.

odmítnutí dovolání Nejvyšším soudem v případě neodstranění zjištěných vad. Zde se projevuje devolutivní účinek, kdy pouze Nejvyšší soud může o dovolání rozhodnout, a to i v případě jeho odmítnutí. Osoby aktivně legitimované k podání dovolání jsou státní zástupce a obviněný. Specifikem u obviněného je, že jej může podat pouze prostřednictvím svého obhájce.

Pokud předseda soudu v podaném dovolání nezjistí žádné vady, přidělí celý spis, který se týká podaného mimořádného prostředku příslušnému dovolacímu soudu, což je Nejvyšší soud a ten o něm začne jednat. V případě taxativně vymezených důvodů v ustanovení § 265i TŘ, jej může dovolací soud odmítnout, přičemž musí přesně stanovit důvody, pro které dovolání odmítá. Neodmítne – li dovolací soud podané dovolání, tak jej v rozsahu přezkumných bodů vyčleněných v dovolání z hlediska zákonnosti a odůvodněnosti přezkoumá, zde se projeví princip vymezeného přezkoumání dovolacím soudem. Nejvyšší soud může poté dovolání zamítnout, jestliže zjistí, že dovolání není patřičně důvodné. V opačném případě, tzn., pokud zjistí, že je dovolání důvodné, zruší jím napadené rozhodnutí nebo pouze jeho část. V důsledku kasačního principu zrušené rozhodnutí vrátí zpět soudu, který dané rozhodnutí vydal či o něm může Nejvyšší soud rozhodnout sám, přičemž je vázán principem reformationis in peius v případě, že dovolání podal obviněný. Obdobně tento princip reformationis in peius platí v situaci, kdy o podaném dovolání, v rámci nového přezkumu a rozhodnutí, který soudu, o jehož rozhodnutí jde, přikázal znova rozhodnout Nejvyšší soud. U podání dovolání státním zástupcem tento princip neplatí.

Nejvyšší soud rozhoduje o podaném dovolání ve veřejném zasedání. V neveřejném tam, kde to stanoví zákon (ustanovení § 265r odst. 1). Nové důkazy se provedou pouze výjimečně z rozhodnutí Nejvyššího soudu, aby mohl ve věci rozhodnout. Dle ustanovení § 265s odst. 1 TŘ *„OČTŘ, jemuž věc byla přikázána k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil.“*

5. 2. 2 Obnova řízení

„Obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, který slouží k nápravě vad ve skutkových zjištěních, jež vznikly tím, že soudu nebyly v době vynesení rozhodnutí známy skutečnosti nebo důkazy způsobilé vnést odlišný pohled na skutkový stav věci, následné právní posouzení a výrok o vině a trestu.“⁶² Obnova řízení je upravena v ustanovení § 277 TŘ a násl. Z výše zmíněné definice vyplývá, že obnova řízení je specifickým mimořádným opravným prostředkem, který nezkoumá zákonnost původního rozhodnutí, ale zkoumá, zda vyšly najevo nové skutečnosti pro posouzení nového stavu, či nějaké skutečnosti byly, ale zanikly. Tyto skutečnosti jsou důvodem pro vydání nového rozhodnutí OČTŘ ve věci. Zákon taxativně vymezuje rozhodnutí v ustanovení § 277 a § 288, proti kterým lze podat obnovu řízení.

Novými skutečnostmi jsou z hlediska obnovy řízení takové skutečnosti, které nebyly předmětem dokazování nebo zjišťování v předchozích řízeních a tedy nejsou předmětem skutkových zjištění pro dané rozhodnutí.

„Např. obnova řízení ve věci loupeže – nález Ústavního soudu; sp. zn. I. ÚS 2517/08: stěžovatel podal v zastoupení své obhájkyne ústavní stížnost k Ústavnímu soudu, neboť se domníval, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces předchozími usneseními Městského a Obvodního soudu v Praze. Ústavní soud stěžovateli vyhověl. Jednalo se o návrh na obnovu řízení poté, co vyšly najevo nové skutečnosti. Ve znaleckém posudku ze dne 17. 12. 2007 byla uvedena možná výška pachatele trestného činu na 179, 7 cm. Ovšem podle zprávy lékařky Vězeňské služby ČR ze dne 8. 2. 2008 činila výška stěžovatele 167, 5 cm. Z tohoto důvodu stěžovatel podal návrh na obnovu řízení, kterou Obvodní soud v Praze zamítl s tím, že neshledává tuto skutečnost za relevantní pro obnovu řízení.“

Osoby oprávněné podat návrh na obnovu řízení jsou státní zástupce, který tak může učinit i v neprospěch obviněného, obviněný a osoby, které mohly podat v jeho prospěch odvolání (ustanovení § 280 odst. 3 TŘ). Návrh na obnovu řízení může být vzat zpět

⁶² http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=16&id_article=255067&csum=09ec7ea7, ke dni 7. 2. 2013

do té doby, než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě (ustanovení § 280 odst. 4 TR).

Řízení o tomto specifickém mimořádném opravném prostředku je rozděleno do dvou částí. První část je samotné řízení o povolení obnovy. Soud přezkoumá všechny skutečnosti, které by vedly k povolení obnovy řízení a zjistí, zda jsou tyto skutečnosti pro obnovu relevantní. „*Příslušnost soudu k rozhodování o návrhu na povolení obnovy je stanovena v závislosti na okolnosti, ve kterém stadiu skončilo původní trestní stíhání*“⁶³ Po přezkumu možných relevantních skutečností soud obnovu buď povolí, či návrh na povolení obnovy zamítne. Zákon taxativně vyjmenovává v ustanovení § 283 TR, ve kterých případech je možné z formálních důvodů zamítnout obnovu řízení. V případě zamítnutí návrhu na obnovu řízení soud jedná v neveřejném zasedání, v ostatních případech rozhoduje v zasedání veřejném. Například podá – li návrh na obnovu řízení neoprávněná osoba či návrh na obnovu směřuje pouze proti výrokům v rozhodnutí, u kterých není obnova přípustná, návrh na obnovu řízení zamítne. Jestliže soud shledá důvody, které opravňují povolit řízení obnovy, vydá o této skutečnosti usnesení. „*Proti rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek*“ ustanovení § 286 odst. 3 TR.

Druhou částí je řízení po povolení obnovy řízení. „*V řízení po pravomocném povolení obnovy se věc, a to buď v celém rozsahu, nebo zčásti, znovu projedná a rozhodne.*“⁶⁴ Soud tedy zruší původní rozhodnutí buď celé, nebo pouze zčásti, což záleží na tom, v jakém rozsahu je návrh na obnovu řízení relevantní. Pokud soud zruší výrok o vině, je povinen automaticky zrušit i výrok o trestu a další výroky, které navazují na výrok o vině. „*V případě, že obviněný vykonával trest odnětí svobody uložený mu původním rozsudkem, rozhodne soud po právní moci usnesení, jímž spolu s povolením obnovy zrušil výrok o tomto trestu, neprodleně o vazbě.*“⁶⁵ V řízení po povolení obnovy se pokračuje ve fázi, v jaké bylo pravomocně rozhodnuto původní řízení.

⁶³CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav, GRIVKA, Tomáš, KLOUČKOVÁ, Světlana, MANDÁK, Václav, PÚRY, František, REPÍK, Bohumil, RUŽEK, Antonín. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. s. 676.

⁶⁴MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 995.

⁶⁵MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 995.

5. 2. 3 Stížnost pro porušení zákona

„Stížnost pro porušení zákona je mimořádný opravný prostředek, který směřuje jen proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Účelem stížnosti pro porušení zákona je náprava právních vad pravomocných rozhodnutí nebo náprava vadného postupu řízení, které předcházelo pravomocnému rozhodnutí.“⁶⁶ Stížnost pro porušení zákona se narozdíl od obnovy řízení nepodává k soudu, který rozhodl ve věci jako poslední, ale podává se k Nejvyššímu soudu a může jí podat pouze ministr spravedlnosti. Ministr spravedlnosti jí může podat ve prospěch i v neprospěch obviněného, její podání je pouze fakultativní. Sám obviněný může dát podnět ministru spravedlnosti, aby stížnost pro porušení zákona podal.

Základním rozdílem při rozhodování obviněného, jaký mimořádný prostředek podat, zda má podat stížnost pro porušení zákona či podat návrh na obnovu řízení, je v přesném vymezení skutkových vad. Stížnost pro porušení zákona se podává pouze v případech, kdy obviněný poukazuje na právní vady v pravomocném rozhodnutí či poukazuje na vady v celkovém průběhu řízení. Tyto dva mimořádné opravné prostředky jsou stejné i z hlediska lhůty pro jejich podání. Zákon neuvádí žádnou lhůtu pro podání stížnosti pro porušení zákona (odstraněna novelou TŘ provedenou zákonem č. 539/2004 Sb.) či lhůtu pro obnovu řízení. Pouze vymezuje případy, za kterých se nesmí obnova řízení v neprospěch obviněného podat. U stížnosti pro porušení zákona zákon stanoví, že musí obsahovat obecné náležitosti a dále z ní musí být patrné, *„proti kterému rozhodnutí směřuje, který výrok, v jakém rozsahu i z jakých důvodů napadá a čeho se ministr spravedlnosti domáhá“*, ustanovení § 267 odst. 1 TŘ. Obligatorní náležitostí, kterou musí stížnost pro porušení zákona obsahovat je odůvodnění jejího podání. V případě, že ministr spravedlnosti podanou stížnost pro porušení zákona řádně neodůvodní, je povinen jí ze zákona odůvodnit do 14 dnů od jejího podání (ustanovení § 266a TŘ).

„Po novele TŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se v řízení o stížnosti pro porušení zákona neuplatňuje revizní princip, ale princip vymezeného přezkoumání, neboť podle

⁶⁶http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pruvodcerizenim~Stiznost_pro_poruseni_zakona~?openDocument&lng=CZ, ke dni 8. 2. 2013

ustanovení § 267 odst. 3 TŘ Nejvyšší soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost zásadně jen těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona ministrem spravedlnosti podána a to v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.⁶⁷ Jestliže bylo v rozhodnutí, proti kterému směřuje stížnost pro porušení zákona, rozhodnuto o více obviněných současně, přezkoumá Nejvyšší soud pouze tu část napadeného rozhodnutí, která se týká odůvodnění jen některého z mnoha obviněných v podané stížnosti pro porušení zákona. Účinky přezkumu se posuzují dle práva účinného v době vydání napadeného rozhodnutí (ex tunc).

Po podání stížnosti pro porušení zákona ministrem spravedlnosti jí Nejvyšší soud zamítne nebo zjistí porušení zákona. Dle ustanovení § 268 odst. 1 TŘ „Nejvyšší soud zamítne stížnost pro porušení zákona, a) není – li přípustná, b) byla – li podána opožděně, nebo, c) není – li důvodná.“ Zamítnutí se děje formou usnesení. V případě, že Nejvyšší soud shledá, že zákon byl porušen, vydá rozsudek, v němž konstatuje porušení zákona (ustanovení § 268 odst. 2 TŘ).

V ustanovení § 268 odst. 1 TŘ z mého pohledu nemusí být písmeno b, neboť jak jsem již výše zmínila novela TŘ provedená zákonem č. 539/2004 Sb. ze zákona odstranila lhůtu pro podání stížnosti pro porušení zákona. Jediná lhůta, které v TŘ v příslušných ustanoveních u tohoto mimořádného opravného prostředku zůstala je čtrnáct dní na odůvodnění již podané stížnosti pro porušení zákona.

Z hlediska obviněného je Nejvyšší soud povinen řídit se tím, zda byla stížnost pro porušení zákona podána v jeho prospěch či v neprospěch. Pokud byla stížnost pro porušení zákona podána v jeho prospěch, musí se Nejvyšší soud při přezkumu držet zákazem reformacio in peius (tento princip je u stížnosti pro porušení zákona zakotvený v ustanovení § 273 TŘ). Při vydání nového rozhodnutí ve věci o ní může rozhodnout sám Nejvyšší soud, nebo Nejvyšší soud přidělí věc soudu, který vydal napadené rozhodnutí. Dle ustanovení § 270 odst. 4 TŘ „je OCTŘ, jemuž byla věc přikázána Nejvyšším soudem, vázán jeho názorem a je povinen provést procesní úkony, jejichž

⁶⁷CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav, GRIVKA, Tomáš, KLOUČKOVÁ, Světlana, MANDÁK, Václav, PÚRY, František, REPÍK, Bohumil, RUŽEK, Antonín. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. s. 981.

provedení Nejvyšší soud nařídil“. I zde je OČTŘ vázán zákazem reformationis in peius při vydání nového rozhodnutí ve věci ve prospěch obviněného.

6 Komparace se zahraniční úpravou

V rámci této kapitoly se budu snažit přiblížit odvolací řízení dle slovenského právního řádu. Ač jsou tyto právní řády podobné, v rámci odvolacího řízení jsou v některých otázkách rozdílné. Nejprve srovnám použití základních principů apelace a kasace, dále lhůtu pro podání odvolání, pojetí osoby mladistvého a další specifické principy. V našem platném trestním právu se uplatňuje princip apelace s prvky kasace, kdy toto pojetí zavedla až velká novela TŘ. Dříve bylo pro naše trestní právo typické opačné pojetí, tedy se uplatňoval princip kasace s prvky apelace. V literatuře a v odborných člancích je toto téma velmi diskutováno a rozsáhle probíráno předními odborníky na trestní právo, zda upřednostnit apelaci či kasaci.

6.1 Odvolací řízení dle slovenského právního řádu

Ve slovenském právním předpise TP, se ujalo opačné pojetí těchto principů apelace a kasace než v našem platném právu. Dle ustanovení § 316 odst. 3 TP; „*odvolací soud zruší napadený rozsudek a věc vrátí soudu prvního stupně, aby věc znova projednal a rozhodl o ní, pokud zjistí, že soud prvního stupně rozhodl v nezákonném složení, obžalovaný neměl obhájce v rámci povinné obhajoby a obžalovaný nebyl přítomen projednávání soudu prvního stupně*“. Na tomto příkladu ze slovenského platného TP lze jednoznačně odvodit, že je zde uplatněn princip kasace, odvolací soud zruší napadený rozsudek a věc vrátí soudu prvního stupně. Dalším typickým příkladem principu kasace v TP nalezneme v ustanovení § 322 odst. 1. Pro úplnost této problematiky je potřeba zmínit princip apelace např. v ustanovení § 322 odst. 2 TP, odvolací soud ve věci sám rozhodne rozsudkem. Z výše zmíněných ustanovení vyplývá, že ve slovenském TP je upřednostňován princip kasace s malými prvky principu apelace.

Dalším podstatným rozdílem mezi českým a slovenským právním řádem je lhůta pro podání odvolání. Dle našeho TŘ je lhůta pro podání odvolání osm dní a počíná běžet od doručení opisu rozsudku. V TP je lhůta pro podání odvolání patnáct dní a počíná běžet od oznámení rozsudku. Rozsudek se oznamuje vyhlášením v přítomnosti té osoby, proti které směřuje. Jestliže vyhlášení rozsudku proběhlo bez této osoby,

tak účinky oznámení jsou až od doručení tohoto rozsudku osobě, proti které směřuje. Podání odvolání u soudu, proti jehož rozsudku směřuje je stejná jak v našem TŘ, tak i ve slovenském TP.

Slovenský TP se ve svých ustanovení přímo vztahuje na osoby mladistvých narozdíl od našeho TŘ, který se použije subsidiárně vůči zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v platném znění (dále jen „zákon“). Dle ustanovení § 1 odst. 3 zákona „*Pokud tento zákon nestanoví jinak, užíje se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů.*“⁶⁸

V obou právních řádech se používá princip beneficium cohaesionis (např. v ustanovení § 325 TP) a dále princip reformatoinis in peius (např. ustanovení § 327 odst. 2 TP).

⁶⁸*Trestní zákoník.*

Trestní řád.

Občanský soudní řád.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

7 *Úvahy de lege ferenda*

Ve svých dřívějších kapitolách jsem již popsala, že odvolací řízení je důležitou součástí celého trestního řízení a zejména posiluje právo na spravedlivý proces, který je odvolateli zaručeno již zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. Dalším důležitým poznatkem, který je třeba zdůraznit v odvolacím řízení je, „že právní úpravou odvolacího řízení v trestních věcech je realizován závazek České republiky vyplývající ze závazných mezinárodních smluv o lidských právech, které jsou součástí našeho právního řádu, podle nichž každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, má zásadně právo – až na výjimky – dát přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně“⁶⁹.

TŘ byl v průběhu let několikrát novelizován, nejvýznamnější novelizace byla provedená zákonem č. 265/2001 Sb., účinná od roku 2002. Tato novelizace velkou měrou zasáhla i do odvolacího řízení, kdy nastolila velký obrat v tomto stádiu trestního řízení. Novely TŘ v průběhu let vždy řešily problémy společnosti, které se v průběhu let vyskytly v této oblasti. Zákonodárce tak musel reagovat na vývoj společnosti a jejich potřeby. Ovšem je nutné poznamenat, že nelze nikdy zajistit tzv. ideální stav pro každého jednotlivce při uspokojování svých potřeb. TŘ platí bezmála již 60 let, což je kritizováno řadou významných odborníků v oblasti trestního práva. I dle mého názoru si TŘ zaslouží rozsáhlou rekodifikaci namísto malých novel. Ve věcném záměru o trestním řízení soudním v bodu II. autoři uvádí, že trestní řízení je stále poměrně komplikované a obsáhlé a některé trestné činy zůstávají dokonce nepotrestány.

V rámci kapitoly *Úvahy de lege ferenda* se pokusím shrnout některé mé připomínky možná k budoucí rekodifikaci TŘ:

- 1) Nejprve bych poukázala na krátkou lhůtu pro podání odvolání. V platném TŘ v ustanovení § 248 je stanovena na osm dní od doručení opisu rozsudku. Dle mého názoru je tato lhůta nepoměrně krátká v souladu s tím, co zavedla novela TŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb, která obligatorně stanovila v ustanovení § 125 a § 249 TŘ obsahové náležitosti v podaném odvolání.

⁶⁹PÚRY, F, SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2005, č. 5.

Z těchto ustanovení je patrné, že jsou kladeny větší požadavky na podání odvolání oprávněnou osobou a tomu by měla být i uzpůsobena lhůta pro jeho podání.

Dalším důvodem, který uvedu na prodloužení lhůty z osmi dní na patnáct dní je srovnání našeho TŘ a slovenského TP. Ve slovenském TP již patnácti denní lhůta je zavedena a široká veřejnost shledala v tomto řešení všeobecný konsensus. Nejen, že se odstranily zbytečné průtahy u soudu prvního stupně, kam se odvolání odvolatelem podává, ale došlo i ke zrychlení trestního řízení, neboť podaná odvolání jsou kvalitnější a odvolací důvody jsou lépe propracované.

Poslední důvod pro patnácti denní lhůtu je sjednocení s ostatními právními řády:

- a) zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 204: *„Odvolání se podává do patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje“*,
- b) zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 83: *„Odvolací lhůta činí 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak“*.

- 2) Dalším diskutabilním tématem, o kterém přední odborníci vedou rozsáhlé debaty a spory je v oblasti specifických principů a to zejména, zda v odvolacím řízení uplatnit spíše princip apelace či princip kasace. V platné právní úpravě TŘ je upřednostněn princip apelace s kasačními prvky. *„Z věcného záměru rekodifikace trestního řádu, který byl v létě 2007 předložen k připomínkám odborné veřejnosti (a současně na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti i veřejnosti neodborné), lze usuzovat, že i do budoucna bude pokračováno v současném trendu posilování uplatnění apelačního principu v odvolacím řízení.“*⁷⁰ Myslím si, že tento krok bude přinášet pozitivní výsledky, neboť dojde k odstranění poměrně zdlouhavého odvolacího řízení v trestních věcech. Současně bych však posílila rozhodovací kompetence soudu

⁷⁰VOČKA, V. *K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního*. Trestněprávní revue, 2008, č. 8.

prvého stupně v případech uvedených v ustanovení § 253 odst. 1 TŘ. Zmíněné případy připadají k rozhodování soudu druhého stupně, což je nepřiměřeně zdouhavé. Jedná se o případy opožděně podaného odvolání oprávněnou osobou, či naopak odvolání podala osoba neoprávněná, nebo oprávněná osoba se odvolání vzdala.

Jak jsem již ve své práci několikrát uvedla, odvolání se podává u soudu prvního stupně, který v souladu s ustanovením § 251 TŘ zkontroluje, zda má podané odvolání všechny obligatorní náležitosti. Pokud by soud prvního stupně zjistil, že je odvolání podáno opožděně, či je podáno neoprávněnou osobou, měl by pravomoc sám odvolání zamítnout (v platné právní úpravě takto podané odvolání zamítá soud druhého stupně). V takovýchto případech by se odvolací řízení jistě opět urychlilo.

- 3) Poslední úvahou de lege ferenda, kterou se budu ve své diplomové práci zabývat, je účast obhájce v odvolacím řízení. Ustanovení § 36 TŘ taxativně vymezuje, kdy je nutná povinná obhajoba. V případě, že obviněný nebude splňovat podmínky pro nutnou obhajobu a podá odvolání proti rozsudku vydaného soudem prvního stupně, které nebude obsahovat stanovené náležitosti dle ustanovení § 249 TŘ a zároveň obviněný nebude mít svého obhájce, tak mu bude předsedou senátu ustanoven. V případech, kdy obviněný má složenou advokátní zkoušku (důležitá podmínka pro obhájce dle ustanovení § 35 TŘ), však není tato úprava, dle mého názoru, na místě. Můj názor je sice v rozporu s ustanovením § 35 odst. 1 TŘ, ale myslím si, že pokud by na konec první věty tohoto ustanovení bylo vloženo „za zločin“ opět by to velice zjednodušilo nejen odvolací řízení, ale i trestní řízení jako celek.

Závěr

Na závěr mé diplomové práce se pokusím o krátké shrnutí odvolacího řízení ve světle novel TrŘ a historického vývoje. Moderní trestní právo se vyvíjelo postupem času v průběhu několika desítek let až do podoby dnešního platného práva. První pokusy o vydání moderně koncipovaného trestního řádu pocházejí z konce 19. stol., zákon č. 119/1873 ř. z., trestní řád soudní, jehož autorem byl Julius Glaser. Glaserův trestní řád platil až do roku 1950, kdy byl rekonstruován zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním. Poté následoval zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, který nebyl dlouho účinný. V roce 1961 byl vydán poslední zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který platí dodnes. V průběhu let byl častokrát novelizován, významná je především velká novelizace TrŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb., která je někdy označována jako „*rekodifikace trestního práva*“, zásadně změnila odvolací řízení.

Nejvýznamnější změnou je bezesporu posílení principu apelace a dispoziční zásady a omezení principu revizního v odvolacím řízení. „*Byl zakotven princip vázanosti soudu obsahem podaného odvolání, který s určitými výhradami znamená, že odvolatel určuje rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu*“.⁷¹ Další změny se dotkly postavení státního zástupce jako procesní strany v odvolacím řízení. Nově musí státní zástupce uvádět, zda podává odvolání ve prospěch či v neprospěch obviněného. Tato povinnost se projevila na principu *reformacio in peius*. V odvolacím řízení má tento princip nezastupitelnou roli, což je důsledkem zásady práva na spravedlivý proces odvolatele. V případě, že státní zástupce podá odvolání v neprospěch obviněného, tento princip neplatí.

„*Došlo též k upřesnění některých kasačních oprávnění odvolacího soudu (§259 a §258 TrŘ) a zúžení jeho možnosti vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí (§259 odst. 1 TrŘ) nebo státnímu zástupci k došetření (§ 260 TrŘ)*“.⁷²

⁷¹ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha: 2008. s. 153.

⁷²PÚRY, F, SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2005, č. 5.

Další novely TŘ potvrdily, „že i do budoucna bude pokračováno v současném trendu posilování uplatnění apelačního principu v odvolacím řízení“⁷³.

Poslední významnou oblastí v rámci novely TŘ, která se týká odvolacího řízení pouze okrajově, je oblast mimořádných opravných prostředků v opravném řízení. Do TŘ byl zaveden nový mimořádný opravný prostředek zvaný Dovolání. Nejvyšší soud ve svém usnesení judikoval (sp. zn. 11 T do 51/2002), že „dovolání, jako mimořádný opravný prostředek, bylo zavedeno novelou trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2002“.

Při psaní mé diplomové práce jsem významně prohloubila své vědomosti v oblasti odvolacího řízení. Při prostudování všech dostupných publikací jsem zjistila, že studium na vysoké škole je pouhý zlomek toho, co nás čeká v budoucím životě, tedy „ve skutečném světě“, v oblasti trestního práva. To, co se jako studenti učíme, v rámci výuky na vysokých školách nám nebude ve světě, kam se po vystudování chystáme, stačit. Je pouze na nás, zda se budeme chtít dále vzdělávat a prohlubovat své vědomosti, abychom byli jednou úspěšní a uznávaní jak na poli trestního práva, tak v jiných odvětvích, jako ti, co máme dnes za vzory. Zde se naplno projevuje síla myšlenky slavného řeckého filozofa Sokrata: „Vím, že nic nevím.“, které nelze jinak než dát za pravdu.

⁷³VOČKA, V. K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního. Trestněprávní revue, 2008, č. 8.

Resume

In the conclusion of my thesis I would like to summarize my findings and try to describe the appeal proceedings from the perspective of the historical consequences and a new Criminal Procedure of Czech Republic. Modern criminal law has developed gradually over several decades to become the law in today's form. The first efforts to create a progressive modern conceived of Criminal Procedure came from the late 19th century. Act No. 119/1873 Imperial Code of Criminal Procedure Court, whose author was Julius Glaser. Glaser's Criminal Procedure it had been used until 1950, when it was replaced by Act No. 87/1950 Coll., Code of Criminal Procedure. This was followed by Law No. 64/1956 Coll., Code of Criminal Procedure, which was not used for too long. In 1961 was issued last Act No. 141/1961 Coll. Criminal proceedings (Criminal Procedure Code), which has been being still valid today. Over the years, it has been amended many times, it is especially important large CPP amendments by Act No. 265/2001 Coll., that is sometimes referred as "the re-codification of the criminal law" fundamentally changed the appeal proceedings.

The most significant change is undoubtedly an intensification of the principle of an appeal and of the principle of revision in an appeal proceeding. „The Court is now bounded by the content of a submitted appeal, that means that the person, who use the appeal makes the legitimacies of the Court's revisional obligation." The other changes has affected the position of the prosecutor as a procedural part in the appeal proceedings. Now has the public prosecutor an obligation to indicate whether an appeal proceeding is used in a favor of or against the accused. This obligation has been reflected in the principle of „reformation in pejus“. On a appeal proceeding has this principle an irreplaceable function, which is a consequence of the principle of the Fair trial rights of the appellant. If the prosecutor used an appeal against the accused, this principle wouldn't be applied anymore.

"Some changes have been also made to the legitimacies of the cassation rights of the court sharper (§ 259 and § 258 CCP) and also were restricted a possibilities to return a case to the first instance court for a new trial and decision (§ 259 paragraph 1 TrŘÚ)

or to the prosecutor for a further investigation (§ 260 TRR) ". Other amendments of the CPP confirmed" that in the future will be continued in the current trend of strengthening of the principle of appeals in the appeal proceeding."

The last significant area within the amendment of Criminal Procedure, which relates to the appeal proceedings in passing only, is an area of uncommon remedies in appeal proceedings. CPP was introduced to a new uncommon remedy called „dovolání“. The High Court ruled in its resolution (file No. 11 T to 51/2002) that "the appeal, as an extraordinary remedy, had introduced an amendment to the Criminal Procedure Code Act No. 265/2001 Coll., which has come into effect on 1 First 2002 '.

During writing my thesis, I have greatly deepened my knowledge in the appeal proceedings. I also found, that studying all available publications within our time in a university is a mere fraction of what awaits us in the future life, the "real world" in the area of criminal law. What we learned as students, in the classes at universities will be absolutely not enough in a real practice, where we are going after graduation. It will be only our decision, whether we are keen enough to continue to learn and deepen our knowledge to become once as successful and respected in the field of criminal law and in other sectors, as those, who seem to be our role models in a present time. Here, the power of thought manifests itself, once we use a famous sentence of ancient greek philosopher Sokrates "I know that I know nothing.", I can nothing but to agree with it.

Bibliografie

1. Monografie

CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav, GŘIVKA, Tomáš, KLOUČKOVÁ, Světlana, MANDÁK, Václav, PÚRY, František, REPÍK, Bohumil, RUŽEK, Antonín. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. s. 871.

HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde, 2003. s. 743.

JELÍNEK, Jiří. *Písemné vyhotovení rozsudku v trestních věcech*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. s. 167.

JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních – se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008. s. 368.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. s. 784.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva trestní právo hmotné – obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 797.

MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 1166.

NOVOTNÝ, František, SOUČEK, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 410.

ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Tiskařské závody, 1992. s. 256.

ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 195.

RUŽEK, Antonín a kol. *Československé trestní řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1982. s. 387.

SEKVAR, Ondřej. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ORAC, 2004. s. 119.

ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha: 2008. s. 272.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 651.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Masarykova univerzita, Brno: 2007. s. 73.

PIPEK, Jiří. *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*. Univerzita Karlova, Praha: 1980. s. 200.

MALÝ, Karel a kolektiv autorů. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Linde Praha, a.s.: 2003. s. 673.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 386.

2. Právní předpisy, komentáře

Zákon č. 141 / 1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40 / 2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 1 / 1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6 / 2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 119/1873 Sb., trestní řád

ŠÁMAL, PAVEL a kolektiv. *Trestní řád. Komentář-díl I.*, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s.1 - 1501.

ŠÁMAL, PAVEL a kolektiv. *Trestní řád. Komentář-díl II.*, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 1503 – 3011.

Věcný záměr k novému trestnímu řízení soudním (trestní řád)

3. Judikatura

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tz 57 / 98

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 To 27/89

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 11 Tdo 1158/ 2005

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 518/2011

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tdo 441/2012-16

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 426/2006

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 690/2010

Judikát z roku 1929, NS ČR, sp. zn. Nd I 104/29

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tz 86/99

Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 1480/2003
Judikát Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 To 66/2000
Judikát Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 66/2003
Judikát Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2517/08
Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 1227/2004 ve spojení s usnesením
Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 42/05.
Judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 11 T do 51/2002
Judikát Krajského soudu v Brně sp. zn. 7 To 417/2011

4. Články v odborných časopisech

VOČKA, V. *Problematika právní úpravy a trestněprocesní praxe principu zákazu reformace in peius*. Trestněprávní revue, 2007, č. 7.

LANGER, P. *Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení*. Trestněprávní revue, 2006, č. 11.

LANGER, Petr. *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?* Trestněprávní revue, 2007, č. 5.

DOLEŽEL, Radek. *První rok dovolacího řízení*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2.

MANDÁK, V. *Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech*. Bulletin advokacie, 6-7/2000.

KOUŘIL, I. *K rozhodování o příslušnosti soudu (poznatky z aplikace § 24 TrŘ, ve znění zák. č. 265/2001 Sb., a ustanovení souvisejících)*. Trestněprávní revue, 2003, č. 5.

MAZÁK, J. *K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu*. Trestněprávní revue, 2009, č. 4.

LANGER, P. *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?* Trestněprávní revue, 2006, č. 8.

PÚRY, F, SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2005, č. 5.

KOUŘIL, I. *Právní moc rozsudku – vybrané otázky z pohledu zákona č. 265/2001 Sb.* Trestněprávní revue, 2002, č. 11.

ČEPLOVÁ, V. *Vyhlášení rozsudku a jeho náležitosti*. Trestněprávní revue, 2009, č. 12.

FASTNER, J. *K průběhu veřejného zasedání odvolacího soudu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 2.

VOČKA, V. *K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekonstrukce trestního práva procesního*. Trestněprávní revue, 2008, č. 8.

DRAŠTÍK, A. *Novela trestního řádu v dosavadní judikatuře Nejvyššího soudu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 7.

RIZMAN, S. *Několik poznámek k průzkumu účinnosti novely trestního řádu*. Trestněprávní revue, 2005, č. 5.

5. Internetové zdroje

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Autoremedura>; ke dni 1. 2. 2013

http://iuridictum.pecina.cz/w/Beneficium_cohaesionis; ke dni 4. 2. 2013

http://cs.wikipedia.org/wiki/Trestn%C3%AD_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD, ke dni 5. 2. 2013

http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=16&id_article=255067&csu m=09ec7ea7, ke dni 7. 2. 2013

http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pruvodce rizenim~Stiznost_pro_poruseni_zakona~?openDocument&lng=CZ, ke dni 8. 2. 2013

6. Zahraniční zdroje

Zákon č. 300/2005 Z z., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů

IVOR, Jaroslav, a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná část*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2006. s. 530.